

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI MPK – ŁÓDŹ SPÓŁKA Z O.O. ZA 2017 ROK

Informacje niefinansowe

Łódź, kwiecień 2018

SPIS TREŚCI	1
WSTĘP.....	3
Interesariusze Spółki	3
Co osiągnięto tworząc sprawozdanie.....	4
Kolejne działania dotyczące sprawozdania.....	4
Słowniczek pojęć.....	5
ZAGADNIENIA ŚRODOWISKA NATURALNEGO	6
E.1. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: surowce i materiały	6
E.2. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: paliwa i energia.....	6
E.3. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: woda	9
E.4. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: bioróżnorodność.....	9
E.5. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: emisje do atmosfery	10
E.6. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: odpady i ścieki	11
E.7. Pozostałe aspekty oddziaływania na środowisko	13
E.8. Rozszerzona odpowiedzialność środowiskowa: produkty i usługi.....	13
ZAGADNIENIA SPOŁECZNE I PRACOWNICZE.....	14
S.1. Korzystanie z pomocy publicznej i zlecenia publiczne	14
S.2. Poziom zatrudnienia i poziom wynagrodzeń	15
S.3. Relacje ze stroną pracowniczą i wolność zrzeszania	19
S.4. Bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP).....	20
S.5. Rozwój i edukacja	20
S.6. Zarządzanie różnorodnością	21
S.7. Prawa człowieka.....	22
S.8. Praca dzieci i praca przymusowa	22
S.9. Społeczności lokalne i zaangażowanie społeczne	22
S.10. Przeciwdziałanie korupcji	27
S.11. Bezpieczeństwo produktów i konsumentów	27
S.12. Komunikacja marketingowa	28
S.13. Ochrona prywatności	28
S.14. Oznakowanie produktów.....	29
S.15. Pozostałe kwestie społeczne i rynkowe	30
SPECYFIKACJA WSKAŹNIKÓW WG SIN W SPRAWOZDANIU	31
SPIS TABEL I RYSUNKÓW	37
SPIS TABEL.....	37
SPIS RYSUNKÓW	38
KONTAKT W SPRAWIE SPRAWOZDANIA.....	38

Zgodnie z artykułem 49 ustęp 3 punkt 2 Ustawy o rachunkowości sprawozdanie z działalności jednostki powinno obejmować również – o ile jest to istotne dla oceny rozwoju, wyników i sytuacji jednostki – co najmniej kluczowe niefinansowe wskaźniki efektywności związane z działalnością jednostki oraz informacje dotyczące zagadnień pracowniczych i środowiska naturalnego.

Aby zaspokoić ten wymóg oraz niejako w odpowiedzi na przyznane 15 listopada 2016 roku wyróżnienie „Wiosło CSR 2016” Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne - Łódź Spółka z o.o. (zwane dalej Spółką) przygotowało sprawozdanie w oparciu o Standard Informacji Niefinansowych (SIN) opracowany przez Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych oraz Fundację Standardów Raportowania, zaakceptowany m.in. przez Polską Izbę Biegłych Rewidentów, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, przygotowany z udziałem pracowników Ministerstwa Finansów i Ministerstwa Rozwoju.

Sprawozdanie zostało ograniczone do zagadnień społecznych i pracowniczych (obszar S) oraz środowiska naturalnego (obszar E), pominięte zostały zagadnienia zarządcze (obszar G), co jest zgodne z wymogami art. 49 ust. 3 pkt. 2 Ustawy o rachunkowości. Szczegółowy zakres Standardu Informacji Niefinansowych (SIN) znajduje się pod adresem <https://standardy.org.pl/wppsndrd/wp-content/uploads/2017/10/SIN.pdf> lub na stronie <https://standardy.org.pl/>.

Poza zaspokojeniem wymogów ustawowych celem sprawozdania jest również wyczerpanie pracowników Spółki (edukacja wewnętrzna) na kwestie środowiskowe i pracownicze oraz zebranie doświadczeń w tych zakresach (monitorowanie postępów). Spółka staje przed zadaniem zaspokojenia różnorodnych oczekiwań swojego otoczenia, także sformalizowanych, wynikających z wdrażanych dyrektyw unijnych (m.in. kwestie etyczne, korupcyjne, kontrolne, marketingowe, ochrony prywatności). W opisie zagadnień zastosowano się do zasady „stosuj lub wyjaśnij” (comply or explain) zgodnie z którą, gdy nie jest prowadzona polityka w zakresie jakiegoś zagadnienia lub jakieś dane nie są podawane fakt ten jest ujawniany i podawane są jego przyczyny. Ogólny zakres standardu SIN został dostosowany do specyfiki branży w jakiej działa Spółka i specyfiki jej samej.

Sprawozdanie na temat informacji niefinansowych stanowi wyodrębnioną część sprawozdania z działalności za 2017 rok i jest zatwierdzone przez Zarząd Spółki. Dokument ten nie podlega zewnętrznej weryfikacji. W procesie weryfikacji wewnętrznej biorą udział przedstawiciele Zarządu i kierownicy poszczególnych działów.

Niniejsze sprawozdanie zostało sporządzone za okres 1 stycznia – 31 grudnia 2017 roku, chyba że zostało to wskazane inaczej. Jest to pierwsze sprawozdanie na temat informacji niefinansowych opublikowane przez Spółkę. Prace nad sprawozdaniem zostały zakończone 24 kwietnia 2018 roku.

Interesariusze Spółki

Sprawozdanie skierowane jest – poza Zarządem Spółki i Radą Nadzorczą – do interesariuszy, czyli jednostek i grup, które mają wpływ na działalność Spółki i jej wyniki i/lub na które Spółka wpływa poprzez swoje decyzje, działania i ich skutki. Do głównych interesariuszy Spółki należą:

- właściciel, czyli Miasto Łódź reprezentowane przez dyrektora Biura Nadzoru Właścicielskiego Urzędu Miasta Łodzi,
- organizator lokalnego transportu zbiorowego, którym jest Zarząd Dróg i Transportu,
- samorząd lokalny i administracja rządowa,
- mieszkańcy Łodzi oraz pasażerowie, jako klienci Spółki oraz organizacje ich zrzeszające, np.:
 - Łódzka Inicjatywa na Rzecz Przyjaznego Transportu,
 - Stowarzyszenie Na Rzecz Obrony Podmiejskiej Komunikacji Tramwajowej w Regionie Łódzkim,
- pracownicy, byli pracownicy oraz stażyści, w tym działające w Spółce związki zawodowe:
 - Związek Zawodowy Kierowców i Motorniczych Komunikacji Miejskiej w Łodzi,
 - Związek Zawodowy Pracowników Komunikacji Miejskiej w Łodzi,
 - Komisja Międzyzakładowa NSZZ "Solidarność" przy MPK-Łódź Spółka z o.o.,
 - Związek Zawodowy Pracowników Zaplecza Technicznego MPK-Łódź Spółka z o.o.,
 - Komisja Zakładowa Związku Zawodowego „Kontra” przy MPK-Łódź Spółka z o.o.,
 - Interakcyjny Związek Zawodowy Pracowników Transportu Miejskiego w RP „Reontra” – Filia Zakładowa nr 1 przy MPK-Łódź Spółka z o.o.,
 - Związek Zawodowy Pracowników Zakładów Remontowych Taboru Komunikacji Miejskiej w Łodzi,
 - Komisja Zakładowa NSZZ "Solidarność"-80 w MPK-Łódź Spółka z o.o.
- banki, z którymi Spółka współpracowała w 2017 roku: Bank Pekao S.A. – bank prowadzący rachunek bieżący Spółki i realizujący podstawowe operacje finansowe, PKO Bank Polski Spółka Akcyjna, mBank S.A. oraz "PEKAO LEASING" Sp. z o.o., PKO Leasing S.A., Millennium Leasing sp. z o.o., ING Lease Polska Sp. z o.o.,

- najważniejsi dostawcy Spółki w 2017 roku:
 - media i paliwa: PGE Obrót SA, Veolia Energia Łódź S.A., ZWiK Sp. z o.o., PKN Orlen SA,
 - materiały: Mera Serwis Sgl Sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna, ZAE "WOLTAN" Sp. z o.o., Prefa Sp. z o.o., BIBUS MENOS Sp. o.o., PPUH Autocentrum Maziarz Krawiec Sp.J., Voith Turbo Sp. z o.o., P.P.U.H. EBA, MOTO - BUS Wątroba, Andrearczyk sp.j., Faiveley Transport Polska Sp. z o.o., Wytwórnia Przyczep Warsztat Ślusarski Krzysztof Stolorz, ArcelorMittal Poland S.A.,
 - środki transportu: Solaris Bus & Coach S.A., EvoBus Polska Sp. z o.o., Auto Podlasie CorpoCars Management Sp. z o.o.,
 - usługi: „Impel Cleaning” Spółka z o.o., RR Security Grupa Sp. z o.o., R&G PLUS SP. z o.o., Elektrolina S.A. Oddział w Polsce, "LAARI" Izabela Szczepańska,
 - ubezpieczenia: TUiR "WARTA" S.A., PZU S.A.
- inspekcja pracy i inne zbliżone instytucje nadzoru,
- Główny Urząd Statystyczny, Izba Gospodarcza Komunikacji Miejskiej,
- media lokalne i krajowe.

Co osiągnięto tworząc sprawozdanie

Praca nad sprawozdaniem poza poszerzeniem znajomości Spółki umożliwiła identyfikację różnych problemów i zagadnień oraz skorygowanie niektórych działań:

- poprawa raportowania wielkości odpadów do GUS,
- analiza danych dotyczących zużycia wody pokazała konieczność natychmiastowej reakcji w przypadku podejrzenia wystąpienia awarii,
- potrzeba opracowania i wdrożenia polityk (szkoleniowa, taborowa itp.),
- potrzeba analizy przeciętnych wynagrodzeń (ze szczególnym uwzględnieniem podziału na wiek, płęć itp.).

Ponadto:

- zidentyfikowane zostały wiarygodne, wewnętrzne źródła informacji,
- raport przygotowany został całkowicie samodzielnie, dzięki uruchomieniu wiedzy i doświadczenia pracowników praktycznie wszystkich działów Spółki,
- zebrano doświadczenia w interpretacji wymagań raportu,
- udostępniono Spółce narzędzie do nowoczesnej, transparentnej i angażującej współpracy z interesariuszami, przygotowane w czytelnej formie.

Przygotowane przez Spółkę sprawozdanie jest prawdopodobnie pierwszym tego typu pośród przedsiębiorstw komunikacji miejskiej. Możliwe, że stanie się inspiracją dla innych sytuując Spółkę wśród liderów branży.

Kolejne działania dotyczące sprawozdania

Zidentyfikowane zostały obszary do dalszych działań:

- praca nad indeksami materiałowymi by umożliwić raportowanie ilościowego zużycia materiałów i surowców,
- poznanie opinii interesariuszy, co do zawartości sprawozdania i współpraca z nimi,
- wyznaczenie celów dla każdego wskaźnika,
- wprowadzenie nowych, związanych ze społeczną odpowiedzialnością zapisów do umów z kontrahentami,
- dopracowanie formy prezentacji sprawozdania,
- przygotowywaniem danych i działań niezbędnych do wypracowania kierunków działania Spółki zwiększających przyjazność dla środowiska naturalnego,
- Spółka przygotowuje się do podania informacji z obszaru zarządczego. Obszar ten przewidziany jest do omówienia w jednym z kolejnych sprawozdań. Swoim zakresem będzie obejmował:

G.1. Opis modelu biznesowego i strategicznych kierunków rozwoju

G.1.1. Opis przyjętej strategii rozwoju z uwzględnieniem aspektów społecznych i środowiskowych.

G.1.2. Charakterystyka przyjętego modelu biznesowego, włączając w to opis łańcucha dostaw, ze szczególnym uwzględnieniem opisu oddziaływania społecznego i środowiskowego.

G.2. Ład zarządczy

G.2.1. Opis struktury zarządczej, zawierający informację o tym czy i jak uwzględnione zostało podejście do zarządzania aspektami niefinansowymi

(społecznymi, środowiskowymi), jak wygląda system zarządzania ryzykiem i audytu wewnętrznego.

G.2.2. Wykaz certyfikowanych systemów zarządzania (np. ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001, itd.).

G.2.3. Opis systemu kontroli wewnętrznej, ze wskazaniem monitorowania społecznych i środowiskowych aspektów działalności.

G.3. Zarządzanie ryzykiem społecznym i środowiskowym

G.3.1. Opis podejścia do zarządzania ryzykiem i uwzględnienia w nim aspektów społecznych i środowiskowych.

G.3.2. Lista zidentyfikowanych ryzyk społecznych lub środowiskowych wraz z ich krótką charakterystyką.

G.4. Zarządzanie etyką

G.4.1. Wskazanie czy organizacja posiada formalny Kodeks Etyki lub równoważny dokument odpowiadający na potrzeby organizacji.

G.4.2. Liczba audytów etycznych zrealizowanych u dostawców, liczba audytów zakończonych identyfikacją nieprawidłowości.

G.4.3. Liczba audytów etycznych zrealizowanych w organizacji na żądanie jej odbiorców, liczba audytów zakończonych identyfikacją nieprawidłowości.

G.4.4. Liczba dostawców, którzy podpisali Kartę Etyki / zobowiązanie do przestrzegania standardów etycznych organizacji.

G.4.5. Liczba zgłaszanych skarg potencjalnych naruszeń standardów etycznych (jeśli to możliwe w podziale na zgłoszenia pochodzące z wewnątrz /z zewnątrz organizacji).

G.4.6. Liczba przeprowadzonych szkoleń w obszarze etycznym, liczba osób w nich uczestniczących.

G.4.7. Odsetek (%) umów z kontrahentami, w których znalazła się klauzula odnosząca się do etyki (w ujęciu wartościowym).

G.4.8. Uwzględnienie zasad etyki w polityce kredytowej banków [dotyczy sektora finansowego].

Słowniczek pojęć

CSR – z angielskiego Corporate Social Responsibility - Społeczna Odpowiedzialność Biznesu. Koncepcja, według której przedsiębiorstwa na etapie budowania strategii uwzględniają interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy.

IFS - system finansowo-księgowy wykorzystywany przez Spółkę.

Krańcówka – łódzkie określenie na pętlę lub przystanek końcowy linii komunikacji tramwajowej lub autobusowej. Używanie określenia krańcówka zamiast pętla wynika prawdopodobnie z tego, że początkowo część z końcowych przystanków tramwajowych w Łodzi nie miała kształtu pętli - tramwaj nie objeżdżał przystanku, tylko stawał i zmieniał kierunek ruchu.

Wozokilometr – także wozokm, wzkm – jednostka będąca miarą usług wykonywanych taborem Spółki. Jest to liczba kilometrów jakie pokonał pojazd. W przypadku tramwajów jeżdżących w zestawie składającym się z dwóch wagonów wozokilometry liczone są osobno dla każdego wagonu.

ZAGADNIENIA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

„Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety” to hasło VII Wspólnotowego Programu Środowiskowego (do 2020 r.) - <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/Siodmy-program-dzialan-UE-na-rzecz-ochrony-srodowiska-175.html>.

Celami priorytetowymi tego programu działań są:

- ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
- przekształcenie Unii w zasobooszczędną, **zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną**,
- ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem presjami i **zagrożeniami dla zdrowia** i dobrostanu,
- maksymalizacja korzyści z prawodawstwa środowiskowego, **doskonalenie wiedzy i bazy dowodowej w zakresie środowiska i ochrony klimatu**,
- zabezpieczenie inwestycji ekologicznych i **wspieranie zrównoważonych miast**,
- lepsze uwzględnianie w działaniach bardziej spójnej polityki środowiskowej i efektywne podejmowanie wyzwań międzynarodowych, dotyczących środowiska i klimatu.

Spółka nie posiada wprowadzić deklaracji wyrażającej intencje i zasady w niej obowiązujące, dotyczące ogólnych efektów działalności środowiskowej, określającej ramy do działania oraz wyznaczonych celów i zadań środowiskowych, jednak aktywnie stosuje się do wszystkich związanych z tym regulacji prawnych.

Poprzez swoje działania Spółka partycypuje w realizacji wspólnotowych zadań zwłaszcza w takich zakresach jak gospodarka niskoemisyjna czy wspieranie zrównoważonych miast.

E.1. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: surowce i materiały

Spółka zużywa znaczne ilości materiałów. Niestety ze względu na ich charakter i używane jednostki ich przejrzysta agregacja jest bardzo utrudniona. Jest to obszar wymagający dopracowania.

[E.1.1.] Główne surowce i materiały wykorzystywane przez Spółkę nie pochodzą ze źródeł odnawialnych, ani z recyklingu. Spółka nie uzyskała certyfikatów zrównoważonego rozwoju dla wykorzystywanych surowców i materiałów.

Tabela 1. Zużycie wybranych materiałów eksploatacyjnych według branży i głównych jednostek miary

branża	kg	m	sztuki	pary
hutnictwo	433 608	-	-	-
oleje, smary, asfalty	650 382	-	-	-
przewody	-	115 711	-	-
akumulatory	-	-	413	-
żarówki	-	-	23 785	-
światłówki	-	-	5 789	-
opony	-	-	1 207	-
buty	-	-	-	2 594
rękawice	-	-	-	1 866

Źródło: IFS - raport „Zestawienie transakcji wg daty zastosowanej”, obliczenia własne

[E.1.2.] Zużycie kluczowego surowca/materiału na jednostkę produktu lub przychodu (dla poszczególnych kategorii surowców/materiałów) zostało omówione w punkcie [E.2.3.].

E.2. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: paliwa i energia

W okresie 8 sierpnia – 8 września 2017 roku w Spółce przeprowadzony został **audyt efektywności energetycznej**. Celem audytu było spełnienie wymogu Ustawy o Efektywności Energetycznej z dnia 20 maja 2016 roku wraz ze wskazaniem możliwych rozwiązań, mających wpływ na poprawę efektywności energetycznej przedsiębiorstwa, możliwych do zrealizowania w przyszłości. Dokonano bilansu zużycia energii w Spółce w 2016 roku.

W strukturze zużycia energii w Spółce dominują olej napędowy oraz energia elektryczna trakcyjna. Roczny potencjał oszczędności w zużyciu oleju napędowego określono w wysokości 1,29% rocznego zużycia oleju napędowego przez autobusy w 2016 roku. Roczny potencjał oszczędności w zużyciu energii trakcyjnej określono

w wysokości 0,85% zużycia energii przez tramwaje w 2016 roku. Aby zrealizować powyższe oszczędności zalekomendowano:

- wdrożenie programu Eco Dringu dla kierowców oraz motorniczych,
- wprowadzenie systematycznej kontroli techniki jazdy kierowców oraz motorniczych,
- wdrożenie systemu raportowania dotyczącego efektywności energetycznej transportu, opartego na analizie wskaźnikowej.

W trosce o zmniejszanie zanieczyszczenia powietrza Spółka stara się realizować przewozy przy użyciu taboru autobusowego spełniającego najwyższe normy. 97,4% pojazdów Spółki spełnia normy dopuszczalnych emisji spalin (tlenków azotu-NO_x, węglowodorów-HC, tlenków węgla-CO i cząstek stałych-PM) w pojazdach sprzedawanych na terenie Unii Europejskiej zgodnie z europejskim standardem emisji spalin (Euro 1-6 oraz Enhanced Environmentally Friendly Vehicle (EEV), który nieznacznie ustępuje wymogom normy Euro 6).

Tabela 2. Dopuszczalne wartości emisji spalin w poszczególnych normach EURO dla pojazdów z silnikiem wysokoprężnym

emisja [g/km]	EURO 1	EURO 2	EURO 3	EURO 4	EURO 5	EURO 6
obowiązuje od roku	1993	1996	2000	2006	2009	2014
CO	3,160	1,000	0,640	0,500	0,500	0,500
HC	-	0,150	0,060	0,050	0,050	0,050
NO _x	-	0,550	0,500	0,250	0,180	0,080
HC+NO _x	1,130	0,700	0,560	0,300	0,230	0,170
PM	0,140	0,080	0,050	0,009	0,005	0,005

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Europejski_standard_emisji_spalin

65% posiadanego taboru spełnia normy spalania od Euro 5 w górę, którym realizowane jest blisko 70% przewozów pasażerskich.

Starszy tabor jest sukcesywnie wymieniany na spełniający obowiązującą normę Euro 6. Ponadto w dokumentach przetargowych Spółka stosuje klauzulę mówiącą, że układ sterowania silnika nie może zawierać ukrytych programów zmieniających poziom emisji spalin w zależności od trybu jego pracy.

15 sztuk pojazdów transportu pomocniczego (dźwigi, holowniki) nie spełniających żadnej z wyżej wymienionych norm (ze względu na rok produkcji) jest używane jedynie doraźnie.

Tabela 3. Pojazdy w użytkowaniu Spółki (stan na 31 grudnia 2017 r.)

tabor	Euro 6	EEV	Euro 5	Euro 4	Euro 3	Euro 2	brak	ogółem
tabor komunikacyjny¹	82	97	87	19	118	5	-	408
%	20,1%	23,8%	21,3%	4,7%	28,9%	1,2%	-	100%
wozokilometry	6 278 266	7 546 711	5 560 923	983 049	7 384 379	-	-	27 753 328
%	22,6%	27,2%	20,0%	3,5%	26,6%	-	-	100%
wozokilometrów na pojazd	76 564,22	77 801,14	63 918,66	51 739,42	60 035,60	-	-	68 022,86
tabor pomocniczy								
pojazdy na olej napędowy	37	-	36	22	13	9	15	132
pojazdy na etyliny bezołowiowe	16	-	12	1	-	-	-	29
¹ autobusy służące przewozowi pasażerów							Razem pojazdów	569

Źródło: Dział Przewozów, obliczenia własne

[E.2.1.] Spółka wykorzystuje szerokie spektrum nośników energii. Największe zużycie związane jest z działalnością operacyjną:

- energia elektryczna trakcyjna w taborze tramwajowym,
- olej napędowy w taborze autobusowym.

Tabela 4. Roczne zużycie energii i paliw

kategoria	zużycie energii i paliw				
	jednostka	ilość	wsp.	jednostka	ilość
energia elektryczna trakcyjna	kWh	86 906 859	0,0036	GJ	312 864,7
energia elektryczna pozostała	kWh	558 135	0,0036	GJ	2 009,3
energia cieplna	GJ	53 232	1,0000	GJ	53 232,0
olej napędowy	dm ³	14 009 724	0,0410	GJ	574 827,9
etyliny	dm ³	48 572	0,0360	GJ	1 748,9
olej opałowy lekki	dm ³	5 090	0,0364	GJ	185,8
koks orzech	kg	2 000	0,0282	GJ	56,4
gaz propan-butan	kg	4 953	0,0456	GJ	225,9
razem				GJ	891 918,3

Źródło: Dane ilościowe pochodzą z faktur oraz Działu Umów i Zamówień, obliczenia własne. Współczynniki przeliczeniowe (wsp.) według różnych źródeł – obliczenia własne.

[E.2.2.] Zgodnie z informacją przekazaną przez dostawcę energii elektrycznej 12,72% energii wykorzystywanej przez Spółkę pochodziło ze źródeł odnawialnych (OZE). Spółka nie ma wpływu na tę strukturę, nie posiada instalacji odnawialnego źródła energii.

Tabela 5. Struktura paliw do wytworzenia energii elektrycznej używanej przez Spółkę w latach 2016-2017

		2017	2016
źródła odnawialne	biomasa		6,88%
	energetyka wiatrowa		5,61%
	energia słoneczna	12,72%	0,03%
	duża energetyka wodna		2,06%
	mała energetyka wodna		0,11%
pozostałe źródła	węgiel kamienny		47,37%
	węgiel brunatny	87,28%	29,39%
	gaz ziemny		8,48%
	inne źródła		0,07%

Źródło: PGE Obrót S.A.

[E.2.3.] Dla taboru autobusowego kluczowym źródłem energii jest olej napędowy stanowiący paliwo dla należącego do Spółki taboru. Do obliczenia użyto liczbę wozokilometrów przejechanych przez tabor autobusowy.

Tabela 6. Zużycie oleju napędowego na 1 wozokilometr (taboru autobusowego)

olej napędowy	dm ³	14 009 724,0
	GJ	574 827,9
liczba wozokilometrów	wzkm	27 753 328,0
zużycie na 1 wozokilometr	dm ³ /wzkm	0,50
	GJ/wzkm	0,021

Źródło: Dział Umów i Zamówień, Dział Przewozów (podana liczba wozokilometrów jest całkowita, w tym wozokilometry pozakomunikacyjne), obliczenia własne

Źródłem zasilania taboru tramwajowego jest energia trakcyjna. Do obliczenia użyto liczbę wozokilometrów przejechanych przez tabor tramwajowy.

Tabela 7. Zużycie energii trakcyjnej na 1 wozokilometr (taboru tramwajowego)

energia trakcyjna	kWh	86 906 859,0
	GJ	312 864,7
liczba wozokilometrów	wzkm	26 100 543,0
zużycie na 1 wozokilometr	kWh/wzkm	3,33
	GJ/wzkm	0,012

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem, Dział Przewozów (podana liczba wozokilometrów jest całkowita, w tym wozokilometry pozakomunikacyjne), obliczenia własne

Dla obliczenia całkowitego zużycia energii (elektrycznej i paliw) na jednostkę produktu użyto liczby wozokilometrów przejechanych zarówno przez tabor tramwajowy, jak i autobusowy.

Tabela 8. Całkowite zużycie energii (elektrycznej i z paliw) przez Spółkę na 1 wozokilometr

energia	GJ	891 918,3
liczba wozokilometrów	wzkm	53 853 871,0
zużycie na 1 wozokilometr	GJ/wzkm	0,017

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem, Dział Przewozów (podana liczba wozokilometrów jest całkowita, w tym wozokilometry pozakomunikacyjne), obliczenia własne

E.3. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: woda

Całość pobieranej przez Spółkę wody pochodzi z sieci miejskiej. Jej główne wykorzystanie to:

- cele socjalne,
- mycie taboru i pojazdów technicznych,
- mycie wiat przystankowych,
- cele technologiczne (cięcie wodą, utwardzanie betonu).

Pośrednie oddziaływanie Spółki związane jest ze znacznym wyłączeniem powierzchni zajmowanych przez Spółkę (place postojowe, drogi wewnętrzne, powierzchnia budynków i budowli, place magazynowe) z powierzchni biologicznie czynnych. Tym samym Spółka ma istotny wpływ na zmniejszenie naturalnej retencji terenowej wód opadowych. W sprawozdawanym okresie wielkość tego wpływu nie została określona. Spółka nie odprowadzała też z tego tytułu żadnych opłat (nowa ustawa - Prawo wodne - regulująca te zagadnienia, weszła w życie 1 stycznia 2018 r.). Wody opadowe odprowadzane są do kanalizacji.

[E.3.1.] W Spółce nie jest możliwe rozróżnienie zużycia wody na cele socjalne i operacyjne. Z powodu wystąpienia dwóch awarii wodociągowych zużycie wody zawyżone jest według szacunków o 19 258 m³, co stanowi 21% całkowitego zużycia wody przez Spółkę.

Tabela 9. Całkowite zużycie wody

zużycie wody	m³	90 840
---------------------	----------------------	---------------

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem

[E.3.2.] 75% do 80% wody używanej do mycia taboru w dwóch z czterech zajezdni Spółki (autobusowej EA-2 – Nowe Sady oraz tramwajowej ET-1 – Telefoniczna) jest odzyskiwana i ponownie wykorzystywana. W obu zajezdniach jest to możliwe dzięki zastosowanej przy myjni biologicznej oczyszczalni ścieków. W EA-2 przeciętnie do mycia autobusu długiego wykorzystywane jest 50 litrów wody, a przy autobusie przegubowym 75 litrów wody, gdzie w obu przypadkach 80% używanej wody pochodzi z wody odzyskanej i ponownie wykorzystanej. W ET-1 przeciętnie do mycia tramwaju 75% używanej wody pochodzi z wody odzyskanej i ponownie wykorzystanej. Brak jest możliwości ustalenia wolumenu wody odzyskiwanej i ponownie wykorzystywanej w skali całej Spółki.

[E.3.3.] Podstawową miarą usług świadczonych przez Spółkę są przejechane przez tabor wozokilometry. Dla potrzeb wskaźnika określającego zużycie wody na jednostkę produktu zsumowano wozokilometry przejechane przez tabor tramwajowy i autobusowy – ze względu na rozbieżność w skali liczbowej wynik podano w litrach na wozokilometr. Dodatkowo podano przeliczenie na 1 zatrudnionego (według stanu na 31 grudnia 2017 r.) – jako jednostki użyto metry sześciennie na zatrudnionego.

Tabela 10. Całkowite zużycie wody na wozokilometry i liczbę pracowników

zużycie wody	m³	90 840	zużycie wody na jednostkę	
liczba wozokilometrów	wzkm	53 853 871	litr/wzkm	1,687
liczba zatrudnionych	osób	3 227	m ³ /osobę	28,150

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem, Dział Przewozów, Dział Personalny, obliczenia własne

E.4. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: bioróżnorodność

Spółka działa w środowisku miejskim, którego charakter siłą rzeczy nie jest naturalny. Tym samym jej wpływ na ubożenie bioróżnorodności (utrata siedlisk, wymieranie gatunków, zmniejszanie zróżnicowania genowego w populacjach) jest minimalny, o ile w ogóle występuje.

[E.4.1.] W sąsiedztwie/sferze oddziaływania Spółki (dla żadnej z lokalizacji na terenie miasta) nie występują tereny zakwalifikowane jako cenne przyrodniczo.

[E.4.2.] Spółka dwa razy w roku zleca badanie jakości odprowadzanych ścieków, a w przypadku ścieków przemysłowych (powstających podczas mycia taboru) odprowadzanych do rzeki Ner raz na dwa miesiące. Badania nie wykazały jakichkolwiek odchyień od obowiązujących norm.

[E.4.3.] Nie stwierdzono strat środowiskowych będących skutkiem działania Spółki.

[E.4.4.] Ze względu na brak wpływu na tereny cenne przyrodniczo oraz faunę i florę w sferze oddziaływania Spółki stan środowiska naturalnego nie jest monitorowany. Działania Spółki związane z zapobieganiem/ograniczaniem/ rekompensowaniem środowisku naturalnemu negatywnych skutków swojego oddziaływania mają charakter pośredni (na przykład w postaci preferowania niskoemisyjnego taboru).

E.5. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: emisje do atmosfery

W związku z prowadzoną działalnością (prace spawalnicze, malarskie, lakiernicze, mycie części, lutowanie, kuźnia, ogrzewanie, a zwłaszcza działalność przewozowa) Spółka emituje do atmosfery niepożądane substancje, gazy cieplarniane oraz inne związki.

[E.5.1.] Emisja gazów cieplarnianych związana jest w Spółce przede wszystkim z użytkowaniem klimatyzatorów w pojazdach.

Tabela 11. Masa gazów cieplarnianych emitowanych do atmosfery według rodzaju

substancje emitowane do atmosfery	ilość [kg]
wodorofluorowęglowodory	792,5

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem

[E.5.2.] Masa pozostałych substancji emitowanych do atmosfery ze spalania paliw oraz pozostałych procesów jest określana z wykorzystaniem wskaźników.

Tabela 12. Masa substancji emitowanych do atmosfery według rodzaju [w kg]

substancje emitowane do atmosfery [kg]		olej napędowy	koks	olej opałowy lekki	pozostałe	razem
tlenki azotu	NO _x	345 005,56	3,00	12,35	5,60	345 026,51
tlenek węgla	CO	203 689,35	50,00	1,48	20,50	203 761,34
węglowodory	C _n H _m	57 992,54	-	-	4 006,10	61 998,64
pył całkowity	PM	5 037,44	33,20	4,45	133,10	5 208,19
dwutlenek siarki	SO ₂	-	25,60	4,69	-	30,29
cyna	Sn	-	-	-	0,30	0,30
ołów	Pb	-	-	-	0,30	0,30
razem		611 724,89	111,80	22,97	4 165,30	616 025,56

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem, sumowanie własne

[E.5.3.] Ze względu na niewielką ilość emitowanych gazów cieplarnianych w stosunku do liczby jednostek produktu jakim w Spółce są wozokilometry wskaźnik emisji gazów cieplarnianych na jednostkę produktu nie jest wyliczany.

[E.5.4.] Podstawową jednostką opisującą usługi świadczone przez Spółkę są przejechane przez tabor wozokilometry i do nich odnoszona jest emisja pozostałych substancji na jednostkę.

Tabela 13. Masa pozostałych substancji emitowanych do atmosfery na 1 wozokilometr.

substancje wyemitowane do atmosfery	kg	616 025,56
liczba wozokilometrów	wzkm	53 853 871,00
masa wyemitowana na jednostkę usługi	kg/wzkm	0,011

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem, Dział Przewozów, obliczenia własne

E.6. Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: odpady i ścieki

Gospodarka odpadami (w tym niebezpiecznymi i innymi niż niebezpieczne), powstającymi na terenie Spółki w toku prowadzonych procesów opisana jest w wewnętrznej instrukcji „Zasady postępowania z odpadami”.

We wszystkich lokalizacjach Spółki prowadzona jest segregacja odpadów. W pomieszczeniach biurowych znajdują się kosze przeznaczone do selektywnej zbiórki odpadów (kosze na pozostałe odpady komunalne oraz kosze na surowce: papier/plastik/metal/szkło), zgodne z systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wprowadzonym w Łodzi.

W zakładach Spółki (w tym w zajezdniach) poza opisaną wyżej metodą segregacji prowadzona jest także segregacja wielu innych odpadów, m.in. :

- makulatury,
- olejów przepracowanych,
- zużytych bądź uszkodzonych akumulatorów ołowiowych, niklowo – kadmowych,
- złomu żelaza i stali, metali żelaznych, miedzi, aluminium i innych metali,
- odpadów z urządzeń drukujących i kopiujących,
- zużytego sprzętu teleinformatycznego,
- odpadów z urządzeń elektrycznych i elektronicznych, innych niż sprzęt teleinformatyczny oraz baterii z drobnych urządzeń elektrycznych,
- zużytych źródeł światła zawierających rtęć – świetlówki, lampy sodowe i rtęciowe,
- zużytego czyszczywa, odzieży roboczej i materiałów filtracyjnych, sorbentów, filtrów oleju, śluzgów – grafitu z pantografów, materiałów szlifierskich, opakowań z metalu, plastiku po środkach chemicznych, klejach, materiałach budowlanych itp.,
- zużytych opon oraz odpadów gumowych,
- odpadów z tworzyw sztucznych, szkła, z nanoszenia powłok malarskich,
- osadu poługowniczego, z urządzeń podczyszczających ścieki technologiczne (separatorów, piaskowników, osadników), z maszyny do cięcia wodą.

[E.6.1.] Odpady komunalne są segregowane i podlegają selektywnej zbiórce odpadów, zgodnie z lokalnym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi. Makulatura (odpady papierowe oraz dokumenty przeznaczone do zniszczenia) przekazywane są wyspecjalizowanym w utylizacji firmom.

Tabela 14. Deklaratywna wielkość odpadów komunalnych i udział odpadów segregowanych (papier/plastik/metal/szkło) oraz utylizacja makulatury

kategoria	[m ³]	[kg]
odpady komunalne	5 647,68	-
udział odpadów segregowanych	41,6%	-
makulatura	-	4 230

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem, obliczenia własne

Odpady niebezpieczne i inne niż niebezpieczne przekazywane są odpowiednim podmiotom zewnętrznym zajmującym się ich utylizacją i unieszkodliwianiem, posiadającym odpowiednie zezwolenia na odbiór i/lub przetwarzanie odpadów.

Tabela 15. Masa wytworzonych odpadów w podziale na niebezpieczne i pozostałe z wyróżnieniem głównych pozycji i podpozycji według klasyfikacji GUS

grupa/rodzaj odpadu	ilość [kg]	niebez- pieczne	inne niż niebezpieczne
odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury	2 000	0	2 000
odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych (farb, lakierów, emalii ceramicznych), kitu, klejów, szczieliw i farb drukarskich	5 498	5 498	0
odpady z procesów termicznych	0	0	0
odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych	5 640	0	5 640
oleje odpadowe (z wyłączeniem olejów jadalnych oraz grup 05 i 12), z tego:	39 095	39 095	0
- inne oleje silnikowe, przekładniowe i smarowe	21 755	21 755	0

grupa/rodzaj odpadu	ilość [kg]	niebez- pieczne	inne niż niebezpieczne
- mieszanina odpadów z piaskowników i z odwadniania olejów w separatorach	17 340	17 340	0
odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nie ujęte w innych grupach, w tym:	19 650	2 370	17 280
- opakowania z tworzyw sztucznych	11 300	0	11 300
odpady nie ujęte w innych grupach, w tym:	166 750	59 616	107 134
- zużyte opony	40 550	0	40 550
- tworzywa sztuczne	13 570	0	13 570
- inne niewymienione odpady (odpady drobnej gumy)	38 465	0	38 465
- baterie i akumulatory ołowiowe	9 080	9 080	0
- uwodnione odpady ciekłe zawierające substancje niebezpieczne	45 190	45 190	0
odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych), w tym:	603 962	0	603 962
- miedź, brąz, mosiądz	8 363	0	8 363
- żelazo i stal	559 874	0	559 874
odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych	184 460	0	184 460
odpady komunalne (wielkogabarytowe)	1 760	0	1 760
Razem	1 028 815	106 579	922 236
Udział odpadów		10,4%	89,6%

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem

[E.6.2.] Podstawową i jedyną stosowaną metodą zagospodarowywania odpadów jest ich przekazanie firmom uprawnionym do odbioru i/lub przetwarzania odpadów. Całkowita masa odpadów (bez makulatury i odpadów komunalnych) wyniosła 1 028 815 kg.

[E.6.3.] Całkowity wolumen odprowadzanych ścieków jest równy całkowitemu zużyciu wody. Ścieki odprowadzane do kanalizacji miejskiej kierowane są do miejskiej oczyszczalni ścieków. Jakość ścieków pochodzących z działalności technologicznej obiektów Spółki, wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych, badana jest przez uprawnioną firmę zewnętrzną dwa razy w roku. W przypadku jednego obiektu, gdzie ścieki technologiczne odprowadzane są do rzeki Ner (z mycia taboru), badania jakości ścieków wykonywane są raz na dwa miesiące. Podczyszczanie mechaniczne oraz łączone mechaniczne i fizyczno-biologiczne przeprowadzane jest dla ścieków przemysłowych. Nie są podczyszczane ścieki bytowe odprowadzane do kanalizacji miejskiej oraz ścieki z mycia taboru odprowadzane do rzeki Ner.

Tabela 16. Całkowity wolumen odprowadzanych ścieków ze wskazaniem odbioru

odprowadzone ścieki	m³	90 840
do kanalizacji miejskiej	m ³	90 432
do rzeki Ner (szacunkowo)	m ³	408

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem

Tabela 17. Całkowity wolumen odprowadzanych ścieków według metody podczyszczania

mechaniczne	m ³	36 346
mechaniczne + fizyczno-biologiczne	m ³	36 874
bez podczyszczania	m ³	17 620

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem

[E.6.4.] Emisja odpadów przez Spółkę związana jest z działalnością operacyjną (np. zużyte opony, akumulatory), ale również z dodatkowymi zadaniami do których należy na przykład konserwacja oraz remonty torów i sieci.

Tabela 18. Masa odpadów na 1 wozokilometr

masa odpadów	kg	1 028 815,00
liczba wozokilometrów	wzkm	53 853 871,00
masa wyemitowana na jednostkę usługi	kg/wzkm	0,019

Źródło: Dział Gospodarowania Majątkiem, Dział Przewozów, obliczenia własne

[E.6.5.] Ilość odprowadzanych przez Spółkę ścieków odpowiada ilości zużytej wody. Wskaźnik emisji ścieków na jednostkę produktu jest tym samym zgodny ze wskaźnikiem podanym w punkcie [E.3.3.]. Spółce nie jest znana ilość wód opadowych odprowadzanych do kanalizacji z zabudowanych terenów Spółki.

E.7. Pozostałe aspekty oddziaływania na środowisko

Spółka jest dopiero na początku kształtowania swojej polityki środowiskowej. Większość działań ma charakter intuicyjny lub wynika z regulacji prawnych. Doświadczenie wynikające między innymi z zaangażowania w przygotowanie niniejszego sprawozdania pozwoli na wykrystalizowanie sformalizowanych planów, polityk i działań w dziedzinie ochrony środowiska.

[E.7.1.] Wszystkie istotne rodzaje zanieczyszczeń środowiska emitowane przez działalność operacyjną Spółki zostały omówione we wcześniejszych punktach.

[E.7.2.] W Spółce miały miejsce dwie awarie systemu wodociągowego. Nie miały one skutku środowiskowego. Nie doszło też do żadnych skażeń.

[E.7.3.] Przeciwko Spółce nie zostały wszczęte żadne postępowania dotyczące potencjalnych naruszeń przepisów ochrony środowiska.

[E.7.4.] Spółka nie była obciążona karami ani sankcjami pozafinansowymi z tytułu nieprzestrzegania prawa i regulacji dotyczących ochrony środowiska.

[E.7.5.] W umowach zawieranych przez Spółkę nie znajdują się klauzule odnoszące się do poszanowania środowiska naturalnego.

[E.7.6.] Spółka nie przeprowadzała audytów pod kątem przestrzegania przepisów ochrony środowiska u podwykonawców.

E.8. Rozszerzona odpowiedzialność środowiskowa: produkty i usługi

Spółka zdaje sobie sprawę, że bezpośredni wpływ jej działalności operacyjnej na środowisko naturalne nie wyczerpuje całości jej oddziaływania na nie. Pośredni wpływ Spółki wynika przykładowo ze zużycia znacznych ilości energii elektrycznej, czy wykorzystywania materiałów hutniczych (np. szyn, blach) produkowanych poza obszarem działania Spółki. Podstawowym kryterium jest jednak w tych zakresach rachunek ekonomiczny.

[E.8.2.] Spółka dokłada wszelkich starań, by zmniejszyć swój ślad środowiskowy. Ustalenie wartości przychodów ze świadczonych usług opracowanych z uwzględnieniem kryteriów środowiskowych nie jest jednak możliwe.

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE I PRACOWNICZE

Spółka jest jednym z największych pracodawców w Łodzi (na 31 grudnia 2017 roku według systemu REGON prowadzonego przez Urząd Statystyczny w Łodzi MPK-Łódź jest jednym z 23 podmiotów zarejestrowanych na terenie Łodzi zatrudniających powyżej 1 000 osób). Choć Spółka jest finansowana z budżetu Gminy Łódź to jednocześnie partycypuje w jej dochodach. Stanowi to wkład Spółki w finansowanie samorządu i jego działań na rzecz lokalnej społeczności.

Składniki finansowania Gminy Łódź przez Spółkę:

- część podatku dochodowego od osób fizycznych (pracowników Spółki) zamieszkałych na terenie Gminy,
- część podatku dochodowego (CIT) ze względu na posiadanie siedziby na terenie Gminy,
- podatek od nieruchomości, od środków transportowych,
- czynsze i dzierżawy (infrastruktura torowo-sieciowa, grunty i budynki),
- część opłaty za korzystanie ze środowiska,
- opłaty (skarbowe, targowe, miejscowe, eksploatacyjne, od czynności cywilno-prawnych, za zezwolenie na wykonywanie przewozów, rejestracyjne pojazdów, za zajęcie pasa drogowego, za korzystanie z przystanków, za gospodarowanie odpadami komunalnymi).

Tabela 19. Wartość dochodów Gminy Łódź transferowanych bezpośrednio lub pośrednio przez Spółkę

składnik	wartość przekazanego podatku [zł]	udział Gminy Łódź w podatkach	dochód Gminy Łódź [zł]
podatek dochodowy (PIT) ¹	14 008 597,43	37,89%	5 307 857,57
podatek dochodowy (CIT)	3 937 439,01	6,71%	264 202,16
podatek od nieruchomości	4 580 812,00	100,00%	4 580 812,00
podatek od środków transportowych	710 242,63	100,00%	710 242,63
czynsze i dzierżawy	10 299 203,00	100,00%	10 299 203,00
opłata za korzystanie z przystanków	2 503 951,25	100,00%	2 503 951,25
opłata za korzystanie ze środowiska	117 387,20	20,00%	23 477,44
pozostałe opłaty	355 703,41	100,00%	355 703,41
Razem			24 045 449,45

Źródło: IFS (422-01 Czynsze i dzierżawy, 460-02 Podatek od nieruchomości, 460-03 Podatek od środków transportu, 460-04 Opłata za korzystanie z przystanków, 460-06 Inne podatki i opłaty), Dział Głównego Księgowego, Dział Personalny, <http://www.mf.gov.pl/>, Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska Art. 402, obliczenia własne

¹ podano zaliczki na podatek dochodowy ustalone na podstawie udziału mieszkańców Gminy Łódź w ogóle pracowników zatrudnionych na dzień 31 grudnia 2017 roku (83,4%).

Z 450 775 tys. zł rekompensaty przyznanej przez Gminę Łódź na działalność Spółki 5,3% wróciło do Gminy w formie podatków, czynszów i dzierżaw oraz opłat.

Całkowita wartość zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych wyniosła 16 799 210,00 zł.

Finansowanie innych gmin niż Gmina Łódź z podatku dochodowego od osób fizycznych (pracowników Spółki zamieszkałych w innych gminach) wyniosło 1 057 363,10 zł (przy założeniu 37,89% udziału w tym podatku i 16,6% udziału tych pracowników w ogóle pracowników zatrudnionych na 31 grudnia 2017 roku).

Ponadto Spółka prowadzi dystrybucję biletów komunikacji miejskiej, jako jedno z zadań powierzonych przez Gminę Łódź, czym zapewnia Gminie dochód budżetowy jakim są wpływy ze sprzedaży biletów. Spółka przekazała Gminie z tytułu sprzedaży biletów ponad 152 mln zł.

S.1. Korzystanie z pomocy publicznej i zlecenia publiczne

Uzyskanie przez Spółkę dozwolonej pomocy publicznej stanowi istotny czynnik zmiany sytuacji finansowej Spółki umożliwiającej jej szybszy rozwój bądź daje szansę na realizację przedsięwzięcia istotnego z punktu widzenia społecznego lub rozwoju regionalnego. Szczególny charakter środków publicznych, które są własnością ogółu społeczeństwa sprawia, że ich przepływ do sektora przedsiębiorstw powinien być szczególnie transparentny. Dlatego też Spółka jest przygotowana na prawidłowe ewidencjonowanie pomocy publicznych wykorzystując w tym celu moduł księgowy, pozwalający na szybkie i sprawne pobieranie istotnych informacji.

[S.1.1.] Spółka w 2017 roku nie otrzymała dotacji z Unii Europejskiej natomiast uzyskała pomoc publiczną w formie de minimis w kwocie 432,4 tys. zł.

[S.1.2.] Spółka działa w oparciu o formułę powierzenia, której podstawą jest umowa o świadczenie usług przewozowych zawarta między Miastem Łódź a Spółką, działającą jako operator publicznego transportu. Z tego tytułu Spółka otrzymuje rekompensatę, czyli środki pieniężne rekompensujące Spółce koszty świadczenia usług powierzonych i zapewniające tzw. rozsądny zysk. Jedynie niewielka część przychodów uzyskiwana jest przez Spółkę z innych prowadzonych działalności.

Tabela 20. Wartość przychodów i procentowy udział w całości przychodów

przychód z działalności	wartość w tys. zł	udział
podstawowej i operacyjnej	713 152,27	97,6%
pomocniczej - zewnętrznej	17 251,26	2,4%
razem	730 403,53	100,0%

Źródło: IFS, obliczenia własne

S.2. Poziom zatrudnienia i poziom wynagrodzeń

W Spółce zatrudnionych było 3 227 osób (stan na koniec roku); przeciętne zatrudnienie w całym okresie wyniosło natomiast 3 225 etatów. Pracownicy stanowią ważny kapitał Spółki, ich kompetencje i doświadczenie są jednym z podstawowych czynników decydujących o wizerunku i pozycji firmy.

W Spółce istotne są formalne regulacje wewnętrzne, które odnoszą się do kluczowych aspektów związanych z zatrudnieniem. Wśród nich wymienić należy takie dokumenty jak:

- Zakładowy układ zbiorowy pracy,
- Regulamin pracy,
- Zakładowy system wynagradzania,
- Regulamin premiowania,
- Regulamin zakładowej działalności socjalnej i mieszkaniowej.

Spółka podejmuje szereg działań aby zwiększyć zaangażowanie pracowników w wykonywanie obowiązków. Motywowanie jest elementem składowym rozwiązań systemowych w różnych obszarach zarządzania zasobami ludzkimi, w tym w szczególności w zakresie wynagradzania, zatrudnienia, rozwoju, awansowania, szkolenia oraz oceniania pracowników. Do tych pierwszych należą przede wszystkim nagrody finansowe, czyli premie uznaniowe lub uzależnione od wyników pracy, czy podwyżki.

Jedną z form promowania fachowości i zaangażowania pracowników są prowadzone w Spółce konkursy „Najlepszy pracownik prowadzący pojazd komunikacji miejskiej w Łodzi”. Uczestnikami konkursu są pracownicy zatrudnieni na stanowiskach kierowca autobusu i motorniczy.

W finale konkursu na „Najlepszego kierowcę MPK-Łódź” znalazło się 15 uczestników, którzy rywalizowali w trzech konkurencjach. Zwycięscy uczestnicy zostali wyróżnieni nagrodami pieniężnymi.

Pracownik Spółki został również najlepszym kierowcą autobusu komunikacji miejskiej w Polsce w konkursie zorganizowanym przez Izbę Gospodarczą Komunikacji Miejskiej. O tytuł ten w dniach 19-20 października walczyło w Płocku 61 prowadzących z całego kraju, w tym czterech kierowców z łódzkich zajezdni.

[S.2.1.] Zatrudnienie w Spółce na koniec 2017 roku wyniosło 3 227 osób i wzrosło o 24 osoby w porównaniu z końcem 2016 roku. Wzrost ten wynika głównie z wyższego zatrudnienia w grupie prowadzących pojazdy. Udział zatrudnionych kobiet wynosi 11,6% natomiast mężczyzn 88,4%. Ze względu na charakter i specyfikę Spółki większość pracowników stanowią mężczyźni. Średni wiek pracowników wyniósł 46 lat.

Tabela 21. Struktura zatrudnienia w poszczególnych grupach pracowniczych w podziale na płeć

	kobiety	mężczyźni	ogółem
kadra kierownicza	17	31	48
stan. administracyjne	174	255	429
stan. robotnicze	184	2 566	2 750
ogółem	375	2 852	3 227

Źródło: Dział Personalny, stan na 31.12.2017 r.

Tabela 22. Struktura zatrudnienia w podziale na wymiar etatu oraz w podziale na płeć

	kobiety	mężczyźni	ogółem
pełny etat	370	2 843	3 213
niepełny etat	5	9	14
ogółem	375	2 852	3 227

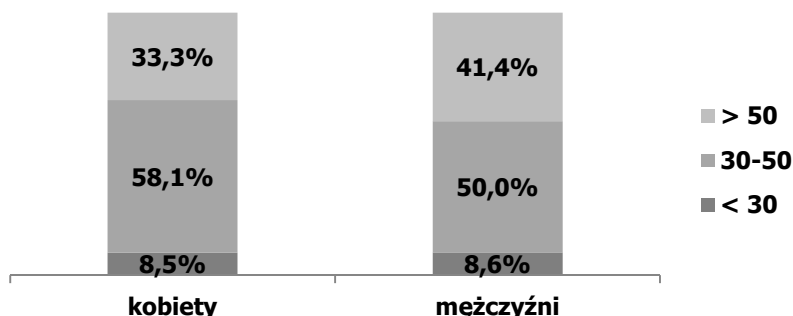
Źródło: Dział Personalny, stan na 31.12.2017 r.

Tabela 23. Struktura zatrudnienia w podziale na typ umowy o pracę oraz w podziale na płeć

	kobiety	mężczyźni	ogółem
czas określony	31	222	253
czas nieokreślony	340	2 585	2 925
czas próbny	4	45	49
ogółem	375	2 852	3 227

Źródło: Dział Personalny, stan na 31.12.2017 r.

Rysunek 1. Struktura zatrudnienia w podziale na wiek i płeć

Źródło: Dział Personalny, obliczenia własne, stan na 31.12.2017 r.

Tabela 24. Struktura zatrudnienia w podziale na poziom wykształcenia i płeć

	kobiety	mężczyźni	ogółem
podstawowe i gimnazjalne	3,5%	9,1%	8,4%
zasadnicze zawodowe	7,7%	36,5%	33,2%
średnie zawodowe	24,8%	27,3%	27,0%
średnie ogólnokształcące	33,3%	18,4%	20,1%
wyższe	30,7%	8,7%	11,3%
ogółem	100,0%	100,0%	100,0%

Źródło: Dział Personalny, obliczenia własne, stan na 31.12.2017 r.

[S.2.2.] Przyjęto do pracy łącznie 288 pracowników. W Spółce przy doborze pracowników wykorzystuje się w pierwszej kolejności zasoby wewnętrzne, natomiast pozyskiwanie nowych pracowników poprzez rekrutację zewnętrzną prowadzi się wyłącznie w celu pozyskania pracowników o kwalifikacjach i kompetencjach, których nie ma w zasobach ludzkich przedsiębiorstwa.

Tabela 25. Struktura pracowników nowozatrudnionych w podziale na wiek i płeć

wiek [w latach]	kobiety	mężczyźni	ogółem
< 30	16	74	90
30-50	20	146	166
> 50	2	30	32
ogółem	38	250	288

Źródło: Dział Personalny

Tabela 26. Struktura pracowników nowozatrudnionych w podziale na typ umowy o pracę oraz w podziale na płeć

	kobiety	mężczyźni	ogółem
czas próbny	36	231	267
czas określony	2	19	21
ogółem	38	250	288

Źródło: Dział Personalny

[S.2.3.] Odeszło z pracy łącznie 260 pracowników. Główną przyczynę zwolnień stanowiły przejścia pracowników na emeryturę (53,1%) oraz rozwiązania stosunku pracy na mocy porozumienia stron (13,5%).

Tabela 27. Struktura pracowników, z którymi rozwiązano umowę o pracę w podziale na wiek i płeć

wiek [w latach]	kobiety	mężczyźni	ogółem
< 30	1	22	23
30-50	5	53	58
> 50	12	167	179
ogółem	18	242	260

Źródło: Dział Personalny

[S.2.4.] Na koniec roku na podstawie umów cywilnoprawnych świadczyło pracę 199 osób, z tego 39 kobiet i 160 mężczyzn. Największą grupę (46,2%) stanowili kontrolerzy biletów. Nie podano danych dotyczących liczby osób świadczących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych wg. wieku, a także liczby zawartych oraz liczby zakończonych umów cywilnoprawnych z osobami fizycznymi w raportowanym okresie. Powodem jest brak prowadzenia odpowiednich zestawień w ciągu roku i związany z tym zbyt duży nakład pracy wymagany do zebrania odpowiednich danych za cały rok. Odpowiednie zestawienia zostaną stworzone, by Spółka mogła podać te dane w kolejnych sprawozdaniach.

[S.2.5.] Spółka w celu obniżenia kosztów działalności już od kilku lat korzysta z systemu usług zewnętrznych tzw. outsourcingu w zakresie usług czystościowych, dozoru mienia, usług serwisu 62 autobusów marki Solaris Urbino, a w 2017 r. dodatkowo usługi transportowej na linii 58.

Tabela 28. Liczba pracowników zatrudnionych w outsourcingu

kategoria	ogółem
sprzątanie pomieszczeń, terenów i taboru	149
ochrona mienia	70
naprawa autobusów	26
obsługa linii 58	10
razem	255

Źródło: Impel Cleaning Sp. z o.o., RR Security Sp. z o.o., Bus & Truck Service Sp. z o.o., Dział Przewozów

[S.2.6.] Dla Spółki ważna jest aktywacja zawodowa osób niepełnosprawnych. Jednakże, ze względu na specyfikę pracy, wśród pracowników znajduje się niewiele osób ze stopniem niepełnosprawności. Wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. zatrudnionych było 17 takich osób (w tym 8 kobiet i 9 mężczyzn). Ich udział w ogóle zatrudnionych wyniósł 0,5%.

[S.2.7.] Przeciętne miesięczne wynagrodzenie pracowników wyniosło 4 853,8 zł, wzrosło o 6,8% w stosunku do roku poprzedniego.

[S.2.8.] Na koniec 2017 r. w Spółce zatrudnionych było 4 obcokrajowców (w tym 1 kobieta i 3 mężczyzn) pochodzących z Chorwacji, Ukrainy, Armenii i Rumuni. Zatrudnieni zostali na stanowiskach robotniczych w grupie prowadzących pojazdy (motorniczy i kierowcy autobusu). Ze względu na niewielką liczbę tych osób oraz w trosce o zabezpieczenie ich prywatności Spółka nie podaje ich przeciętnego wynagrodzenia (nie jest niższe od pozostałych zatrudnionych na równorzędnych stanowiskach).

[S.2.9.] Przeciętne wynagrodzenie kobiet w Spółce jest niższe od wynagrodzenia mężczyzn. Na stanowiskach robotniczych, w tym w grupie prowadzących pojazdy tłumaczyć można to częściowo specyfiką Spółki, większość zatrudnionych to mężczyźni, pracujący w ruchu ciągłym (przeciętne wynagrodzenie uwzględnienia dodatki za pracę w porze nocnej, za pracę w niedziele i święta itp.) W tej grupie świadczy to o tym, że większy wpływ na wysokość wynagrodzeń kobiet ma charakter pracy, a nie płeć.

Tabela 29. Stosunek przeciętnego wynagrodzenia brutto kobiet do przeciętnego wynagrodzenia brutto mężczyzn w poszczególnych kategoriach zaszeregowania / grupach pracowniczych

	kobiety	mężczyźni
kadra kierownicza	94,9%	100,0%
stanowiska. administracyjne	92,3%	100,0%
stanowiska robotnicze, w tym:	95,8%	100,0%
prowadzący pojazdy	95,3%	100,0%

Źródło: Dział Personalny, obliczenia własne, stan na 31.12.2017 r.

[S.2.10.] Do końca września 2017 r. wynagrodzenia członków Zarządu Spółki obciążały fundusz wynagrodzeń osobowych pracowników, od października w związku ze zmianą formy zatrudnienia i zawarciu nowych umów tj. o świadczenie usług w zakresie zarządzania Spółką (w formie zbliżonej/utożsamianej do umowy cywilnoprawnej) wynagrodzenia te obciążają fundusz wynagrodzeń bezosobowych. Ze względu na charakter tego wynagrodzenia Spółka nie udostępnia informacji na jego temat.

[S.2.11.] W Spółce wynagrodzenie osób współpracujących w oparciu o umowy cywilnoprawne i świadczących dla niej usługi (niekoniecznie na jej terenie) jest uzależnione od charakteru zleconej pracy i dostępnych ofert. Wyliczenie przeciętnego wynagrodzenia nie ma ekonomicznego i merytorycznego sensu. W przypadku umów cywilnoprawnych zakres i sposób realizacji zleconych prac oraz zasady wynagradzania są na tyle odmienne od regulowanych na podstawie Kodeksu pracy w umowach o pracę, że ich porównywanie również nie ma ekonomicznego i merytorycznego uzasadnienia.

[S.2.12.] Spółka nie posiada informacji o przeciętnym wynagrodzeniu pracowników zatrudnionych w outsourcingu i wykonujących pracę na terenie przedsiębiorstwa.

[S.2.13.] Łączna wysokość rocznych składek na PFRON wyniosła 3 677,1 tys. zł.

[S.2.14.] W Spółce nie odnotowano przypadków rezygnacji z pracy w ciągu 12 miesięcy od powrotu do pracy kobiet, które po urodzeniu dziecka powróciły do pracy.

[S.2.15.] W oparciu o Regulamin zakładowej działalności socjalnej i mieszkaniowej pracownicy Spółki mogą korzystać z: finansowej pomocy na cele mieszkaniowe w formie niskoprocentowanej pożyczki przeznaczonej m.in. zakup mieszkania, zakup i budowę domu lub remont mieszkania, dofinansowania do wypoczynku urlopowego pracowników, do wypoczynku dzieci pracowników (w okresie ferii zimowych i wakacji), dofinansowania do leczenia sanatoryjnego, dofinansowania do organizowanych wycieczek krajowych i zagranicznych. Organizowane są imprezy kulturalno-rozrywkowe (piknik rodzinny czy impreza gwiazdkowa dla dzieci). Istnieje możliwość wykupu dofinansowanych karnetów na basen, korzystania nieodpłatnie z zajęć sportowych i siłowni zlokalizowanej w sekcji socjalnej. Dla tych, którzy lubią intelektualnie spędzać wolny czas istnieje zakładowa biblioteka. Spółka dba o to, by pojawiały się w niej coraz nowsze propozycje wszelakich gatunków. Z myślą o emerytach i rencistach - byłych pracownikach Spółki organizowane są cykliczne spotkania.

W ramach ZFŚS udzielono 450 pożyczek na cele mieszkaniowe na łączną kwotę 2 749,9 tys. zł. Dofinansowano wypoczynek letni i zimowy dla 689 dzieci pracowników. 33,6% pracowników skorzystało z dofinansowanych karnetów na basen. Zorganizowano 7 wycieczek (w tym 4 zagraniczne) dla 348 osób. W pikniku rodzinnym uczestniczyło ok 1 400 osób, dla ok 1 300 dzieci pracowników przygotowano paczki świąteczne.

Pracownicy Spółki mają możliwość zakupu na preferencyjnych warunkach karty MultiSport (Benefit Systems). Dzięki Karcie mają możliwość skorzystania z: basenu, zajęć fitness, siłowni, sauny, squasha, lodowiska, ścianki wspinaczkowej i wielu innych usług sportowych w bardzo atrakcyjnej cenie.

Pracownicy Spółki oraz członkowie ich rodzin korzystają ze specjalnie dla nich wynegocjowanego grupowego ubezpieczenia na życie. Umowa ubezpieczenia, w zależności od wybranego wariantu, daje możliwość dopasowania zakresu ubezpieczenia optymalnie zaspokajającego potrzeby osób ubezpieczonych. Pracownicy Spółki oraz członkowie ich rodzin mają również dostęp na korzystnych warunkach do profesjonalnej opieki medycznej w renomowanych placówkach medycznych w całej Polsce.

90,3% pracowników skorzystało z grupowego ubezpieczenia na życie (dodatkowo ubezpieczono 733 członków ich rodzin). Z opieki medycznej skorzystało 165 osób.

Pracownicy Spółki posiadają uprawnienia do bezpłatnych przejazdów środkami lokalnego transportu zbiorowego obsługiwanego przez MPK-Łódź.

S.3. Relacje ze stroną pracowniczą i wolność zrzeszania

Pracownikom przysługuje prawo tworzenia zrzeszeń związkowych bez konieczności uzyskania zezwolenia pracodawcy czy jakiegokolwiek organizacji państwowej, przyjęta w naszym prawie rejestracja związków zawodowych ma jedynie na celu stwierdzenie zgodności powstającej organizacji związkowej i jej statutu z ustawą o związkach zawodowych. Pracownicy Spółki mogą tworzyć związki zawodowe według swego wyboru – tzn. sami decydują o tym, jakie związki zawodowe chcą utworzyć lub do jakich przystąpić, jaki będzie zakres działania związków zawodowych, jego struktura, cele, zadania.

[S.3.1.] Na koniec roku w Spółce funkcjonowało osiem związków zawodowych, w tym trzy reprezentatywne.

[S.3.2.] Do związków zawodowych należało 66% pracowników Spółki.

[S.3.3.] W 2017 roku nie przeprowadzono żadnej akcji strajkowej. Jednakże od czerwca 2017 r. wszystkie działające w tym okresie w Spółce organizacje związkowe prowadziły spór zbiorowy z pracodawcą. Zgłoszony przez organizacje związkowe postulat podwyższenia wynagrodzeń zasadniczych nie mógł zostać zrealizowany przez Zarząd Spółki gdyż przekraczał możliwości finansowe przedsiębiorstwa, w związku z czym 21 czerwca 2017 roku zgodnie z ustawą o rozwiązywaniu sporów zbiorowych strony sporu rozpoczęły prowadzenie rokowań.

Intencją Zarządu Spółki w prowadzonych rokowaniach było, aby ewentualne dodatkowe fundusze były skierowane do pracowników w formie premii motywacyjnej, uzależnionej od osiągniętych przez pracowników wyników określanych na podstawie przeprowadzanej oceny pracowniczej. Związki zawodowe nie wyraziły na to zgody. Pomimo iż rokowania nie zostały zakończone, związki zawodowe przeprowadziły w dniach 29-30 czerwca 2017 roku referendum strajkowe, a następnie poinformowały Zarząd Spółki, że zdecydowana większość pracowników Spółki biorących udział w referendum opowiedziała się za strajkiem, jeżeli nie zostanie spełnione żądanie podwyższenia wynagrodzeń zasadniczych. Po spisaniu protokołu rozbieżności strony sporu przystąpiły do kolejnego, określonego w ustawie o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, etapu rozwiązywania sporów – mediacji.

Mediacje rozpoczęte 29 sierpnia 2017 roku, zostały przeprowadzone z udziałem Mediatora wskazanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zaakceptowanego przez strony sporu. Po trzech spotkaniach mediacyjnych strony sporu nie doszły do porozumienia. Związki zawodowe nie zaakceptowały kolejnej propozycji złożonej przez Zarząd Spółki i w odpowiedzi poinformowały o zamiarze przeprowadzenia dwugodzinnego strajku ostrzegawczego 15 września 2017 r.

W wyniku dalszych negocjacji z udziałem Mediatora 13 września 2017 roku Zarząd Spółki zawarł z działającymi w Spółce organizacjami związkowymi wstępne porozumienie, w którym podjął zobowiązania płacowe o regulacji od 1 września 2017 r. oraz od 1 stycznia 2018 r. wynagrodzeń zasadniczych. Wypełnienie powyższego zobowiązania płacowego Zarząd Spółki uzależnił od akceptacji przez związki „Programu optymalizacji kosztów MPK-Łódź Spółka z o.o. poprzez dostosowanie poziomu zatrudnienia do wyznaczonych dla Spółki zadań na rok 2017 oraz rok 2018”. Na skutek zawartego 13 września 2017 roku porozumienia związki zawodowe zawiesiły zaplanowany na 15 września 2017 roku strajk ostrzegawczy. W związku z osiągnięciem 21 września 2017 r. przez strony sporu porozumienia dotyczącego „Programu optymalizacji” Zarząd Spółki przekazał stronie związkowej do uzgodnienia projekt porozumienia kończącego spór zbiorowy. 25 września 2017 roku strony sporu przy udziale Mediatora uzgodniły i podpisały Porozumienie kończące spór zbiorowy.

[S.3.4.] Nie istnieje procedura zgłaszania skarg i nieprawidłowości („hot line”), tym samym brak jest danych o liczbie skarg związanych z obszarem praktyk zatrudnienia, które zostały zgłoszone, rozpatrzone i rozwiązane. Nie oznacza to jednocześnie, że w Spółce nie istnieje możliwość zgłaszania skarg i nieprawidłowości i reakcji na te sygnały. W zdecydowanej mierze tę funkcję pełnią organizacje związkowe. Przyjmują one sygnały od pracowników i podejmują skuteczne działania w celu naprawy sygnalizowanych nieprawidłowości.

[S.3.5.] W Spółce nie powołano rady pracowników. Jej funkcje przejęło porozumienie zawarte w 2006 roku pomiędzy Spółką a działającymi na terenie przedsiębiorstwa organizacjami związkowymi. Uzgodniono w nim sposób przeprowadzania konsultacji między stronami w sprawach dotyczących stanu, struktury i przewidywanych zmian zatrudnienia oraz w sprawach, które mogą powodować istotne zmiany w organizacji pracy. Strony porozumienia zgodnie stwierdziły, że nie zachodzi potrzeba powoływania w Spółce rady pracowników.

Wśród członków Rady Nadzorczej Spółki do dwóch członków mogą stanowić osoby reprezentujące pracowników Spółki; wybierani są w wyborach powszechnych. Prawo wybierania przysługuje każdemu pracownikowi Spółki, który świadczy pracę w wymiarze co najmniej połowy etatu, zgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie wyborów przedstawicieli pracowników MPK-Łódź Spółka z o.o. do Rady Nadzorczej. Do składu Rady Nadzorczej został powołany jeden przedstawiciel pracowników.

[S.3.6.] Spółka stara się budować stałą, długofalową relację z przedstawicielami pracowników np. poprzez cykliczne spotkania oraz jak najczęstsze konsultowanie i uzgadnianie przeróżnych kwestii. Spółka zdaje sobie sprawę, iż wykazanie przez pracodawcę otwartości na dyskusję i kompromis w mniej istotnych kwestiach może zwiększyć szanse osiągnięcia porozumienia w sprawach kluczowych.

Najczęściej podnoszonymi kwestiami były rozmowy dot. podwyższenia wynagrodzeń pracowników. Poruszano również tematy związane z systemem ocen pracowniczych, etatyżacji, harmonogramem pracy, warunkami pracy w zakładach, planowanymi przedsięwzięciami inwestycyjnymi i przetargami.

S.4. Bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP)

Zapewnienie pracownikom odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy jest jednym z podstawowych obowiązków pracodawcy. Istotność tego zagadnienia odzwierciedla rozległość krajowych i międzynarodowych przepisów prawnych, nakładających na podmioty gospodarcze i instytucje publiczne precyzyjne wymogi dotyczące obszaru BPH. Celem polityki BHP powinna być minimalizacja wszelkich ryzyk, których materializacja mogłaby zagrozić życiu lub zdrowiu bądź wpływać negatywnie na komfort lub ergonomię pracy pracowników i innych osób. Poniżej zaprezentowano podstawowe wskaźniki Spółki dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP).

[S.4.1.] Odnotowano 68 wypadków przy pracy wśród pracowników zatrudnionych zarówno na podstawie umowy o pracę jak również zatrudnionych w formie umowy zlecenia. Nie zostały zgłoszone wypadki wśród pracowników podwykonawców świadczących pracę na terenach Spółki.

[S.4.2.] Wskaźnik częstości wypadków wyniósł $W_{cz17r.} = 20,46$

[S.4.3.] Nie miały miejsca żadne wypadki śmiertelne, czy to wśród pracowników Spółki, czy pracowników podwykonawców wykonujących pracę na terenach Spółki.

[S.4.4.] Łączna liczba dni niezdolności do pracy wśród pracowników spowodowanej wypadkami wyniosła 4 635 dni.

[S.4.5.] Wskaźnik ciężkości wypadków wyniósł $W_{cz17r.} = 68,16$.

[S.4.6.] Odnotowano jeden przypadek choroby zawodowej.

[S.4.7.] W Spółce nie ma pracowników wykonujących pracę w warunkach przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS) lub najwyższych dopuszczalnych natężeń (NDN).

[S.4.8.] Najczęstszymi przyczynami wypadków przy pracy (wg klasyfikacji GUS) były:

Tabela 30. Przyczyny wypadków przy pracy (wg klasyfikacji GUS)

nr	opis	liczba wypadków
226	zaskoczenie niespodziewanym zdarzeniem	27
225	niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności	19
999	inna przyczyna; najczęściej wina obca (wypadki, kolizje, agresja)	10
062	nieodpowiednia konserwacja czynnika materialnego	4
201	nagle zachorowanie, niedyspozycja	3
122	nieodpowiednie przejścia, dojścia	3
187	bójka, pobicie	2

Źródło: Dział BHP

Najczęstszymi urazami doznanymi przez pracowników Spółki były urazy kończyn dolnych tj. zwichnięcia, skręcenia.

[S.4.9.] W obszarze BHP współpracuje ze Spółką osiem związków zawodowych, które uczestniczą w posiedzeniach i spotkaniach związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy m.in. w ramach powołanej Komisji BHP oraz Zespołu ds. gospodarki odzieżą roboczą i służbową. Społeczna Inspekcja Pracy liczy 11 oddziałowych społecznych inspektorów pracy oraz 1 zakładowego społecznego inspektora pracy. Związki zawodowe biorą udział w spotkaniach Komisji BHP, bezpośrednio lub pośrednio zgłaszają do odpowiednich komórek odpowiedzialnych lub do Działu BHP uwagi merytoryczne, zastrzeżenia lub wnioski pracowników odnośnie BHP. W porozumieniu ze związkami zawodowymi opracowywane są przepisy wewnętrzne dotyczące BHP w zakresie np. odzieży roboczej, posiłków profilaktycznych czy środków higieny osobistej.

[S.4.10.] W umowach z kontrahentami nie jest wprowadzana klauzula odnosząca się do BHP, w związku z tym nie można podać odsetka takich umów.

[S.4.11.] Nie przeprowadzono audytów pod kątem przestrzegania zasad BHP u podwykonawców.

S.5. Rozwój i edukacja

Działaniami w zakresie szkoleń pracowników zajmuje się Dział Szkoleń i Zarządzania Zasobami Ludzkimi. Spółka finansuje szkolenia pracowników realizowane w formach szkolnych i pozaszkolnych. Formy szkolne pozwalają na podniesienie poziomu wykształcenia, natomiast formy pozaszkolne rozwijają wiedzę, umiejętności, kształtują zachowania i postawy oraz rozwijają kompetencje pracowników.

W Spółce funkcjonuje system okresowej oceny pracowniczej oparty na koncepcji oceny według czynności realizowanych na danym stanowisku pracy, przy uwzględnieniu wyłącznie podstawowych kompetencji. Z uwagi na specyfikę przedsiębiorstwa oraz liczbę zatrudnionych pracowników, jedynym efektywnym sposobem wdrożenia systemu było zapewnienie jego funkcjonalności w formie elektronicznej. Od 2017 roku ocena okresowa

pracowników Spółki jest przeprowadzana przy pomocy systemu informatycznego IFS, funkcjonującego już wcześniej. Oprócz szybkości oceny i prostoty jej realizacji, taki system ocen ma możliwość generowania i porównywania od kilku do kilkuset pracowników jednocześnie pod względem uzyskiwanych ocen. Docelowo system ten będzie skorelowany z systemem wynagradzania, z systemem motywacyjnym czy systemem szkoleń pracowników, w jeden model celowej polityki personalnej.

Oceniono 3 103 pracowników, co stanowi 96,2% wszystkich zatrudnionych. Wśród uprawnionych do oceny, którzy zostali jej poddani, 10,7% to kobiety, a 89,3% to mężczyźni. Udział ocenionych kobiet jest mniejszy ze względu na strukturę zatrudnienia w Spółce, większość pracowników stanowią mężczyźni.

[S.5.1.] Na szkoleniach realizowanych przez podmioty zewnętrzne przeszkolono łącznie 391 osób. Na wewnętrznych szkoleniach (bez szkoleń BHP) realizowanych przez trenerów będących pracownikami Spółki przeszkolono łącznie 116 osób.

Tabela 31. Liczba osób biorących udział w szkoleniach (realizowanych przez podmioty zewnętrzne) oraz średnia liczba dni szkoleniowych na pracownika w podziale na płeć

	kobiety	mężczyźni	ogółem
liczba osób	46	345	391
liczba dni szkoleniowych	92	3 052	3 144

Źródło: Dział Szkoleń i ZZL

Tabela 32. Liczba osób biorących udział w szkoleniach (realizowanych przez podmioty zewnętrzne) oraz średnia liczba dni szkoleniowych na pracownika w poszczególnych grupach pracowniczych

	kadra kierownicza	stan. administracyjne	stan. robotnicze	ogółem
liczba osób	19	39	333	391
liczba dni szkoleniowych	25	76	3 043	3 144

Źródło: Dział Szkoleń i ZZL

[S.5.2.] Spółka dofinansowała studia (licencjackie, inżynierskie, magisterskie i podyplomowe) dla 19 pracowników. Do urlopu szkoleniowego (przysługującego w określonych przypadkach – zgodnie z przepisami Kodeksu pracy) uprawnionych było trzech pracowników.

S.6. Zarządzanie różnorodnością

Zarządzanie różnorodnością, to wszystkie działania organizacji, które zmierzają do uwzględnienia i optymalnego wykorzystywania różnorodności w miejscu pracy. Spółka z jednej strony rozwija świadomość kadry kierowniczej i pracowników, z drugiej – wdraża procedury i inicjatywy z zakresu rekrutacji, zmiany struktur, realizacji szkoleń i programów rozwoju karier, których celem jest zwiększenie różnorodności wśród pracowników.

Spółka jako pracodawca jest obowiązana zapobiegać dyskryminacji ze względu na wiek, płeć, pochodzenie, wykształcenie czy przekonania polityczne lub religijne oraz przeciwdziałać mobbingowi. Jednym z rozwiązań mającym na celu ograniczenie ryzyka mobbingu i dyskryminacji, jest prowadzenie w firmie odpowiednich regulacji prawnych. Regulacje te dołączone są do obowiązującego w przedsiębiorstwie Regulaminu pracy. W rozdziałach dotyczących obowiązków pracodawcy i równemu traktowaniu pracowników precyzyjnie określa się jakie działania w środowisku pracy są zabronione i będą sankcjonowane.

W 2017 r. okresowe szkolenia BHP rozszerzono o moduł dot. zagadnień mobbingu, dyskryminacji i molestowania; przeprowadzono akcję informacyjną wśród pracowników (dystrybucja ulotek, film na monitorach w zakładach eksploatacji). Pracownicy mogą korzystać z pomocy psychologicznej (w Spółce zatrudniony jest psycholog).

Polityka różnorodności może się przyczyniać do zwiększenia komfortu pracy osób należących do grup mniejszościowych – np. kobiet zatrudnionych w zawodach, w których tradycyjnie dominowali mężczyźni; w Spółce w grupie prowadzących pojazdy (kierowcy autobusów i motorniczowie) z roku na rok rośnie udział zatrudnionych kobiet, w 2017 r. wyniósł blisko 9%. W gronie pracowników znaczny jest odsetek osób powyżej 50 roku życia (powyżej 40%) a najliczniejszą grupę stanowią pracownicy w wieku od 30 do 50 roku życia (ponad 51%).

[S.6.1.] W Spółce nie wdrożono polityki antymobbingowej i polityki antydyskryminacyjnej. Regulacje te usankcjonowane zostały w Regulaminie pracy.

[S.6.2.] Zgłoszono trzy zarzuty dotyczące mobbingu. Nie zgłoszono przypadków dyskryminacji, molestowania seksualnego, itp.

[S.6.3.] Po analizie zgłoszonych przypadków mobbingu żaden z nich nie został potwierdzony.

[S.6.4.] Nie przeprowadzono audytów pod kątem przeciwdziałania dyskryminacji u podwykonawców.

S.7. Prawa człowieka

Z perspektywy Spółki zagadnienia, w których mieszczą się prawa człowieka, a więc:

- prawo do wolności zrzeszania się,
- prawo do bezpiecznego środowiska pracy,
- zakaz dyskryminacji,
- zakaz pracy dzieci,
- zakaz pracy przymusowej,

są w pełni respektowane.

[S.7.1.] [S.7.2.] Nie zgłoszono, a tym samym nie potwierdzono żadnych przypadków łamania praw człowieka ani w Spółce, ani u podwykonawców.

[S.7.3.] W umowach z kontrahentami nie jest umieszczana klauzula odnosząca się do praw człowieka.

[S.7.4.] Nie przeprowadzono audytów pod kątem przestrzegania praw człowieka u podwykonawców.

[S.7.6.] Nie opisano zagrożeń dla praw człowieka oraz nie stwierdzono przypadków łamania praw człowieka poza łańcuchem dostaw (np. poprzez wykorzystywanie produktów lub usług świadczonych przez przedsiębiorstwa, osoby lub podmioty działające w sposób zagrażający naruszeniem praw człowieka innych osób).

S.8. Praca dzieci i praca przymusowa

Kwestie dotyczące pracy dzieci oraz pracy przymusowej zawarte są w deklaracjach praw człowieka i praw dziecka, jak również we wszystkich standardach z obszaru społecznej odpowiedzialności biznesu między innymi takich jak:

- wytyczne GRI (Global Reporting Initiative),
- wytyczne OECD,
- wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka.

[S.8.1.] [S.8.2.] Ani w Spółce, ani u podwykonawców Spółki nie zgłoszono przypadków pracy dzieci lub pracy przymusowej.

[S.8.3.] W umowach zawieranych przez Spółkę nie jest umieszczana klauzula odnosząca się do praw człowieka z uwzględnieniem zakazu pracy dzieci lub pracy przymusowej.

[S.8.4.] Nie przeprowadzono audytów pod kątem poszanowania praw człowieka u podwykonawców w zakresie przeciwdziałania pracy dzieci i pracy przymusowej.

S.9. Społeczności lokalne i zaangażowanie społeczne

Odpowiadając na potrzeby mieszkańców oraz realizując społecznie ważne cele Spółka:

- umożliwia składanie skarg i wniosków dotyczących swojej działalności i koryguje swoje działanie,
- dba o dostosowanie taboru do potrzeb mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych,
- oferuje usługi przewozowe dedykowane osobom niepełnosprawnym,
- partycypuje finansowo w ważnych społecznie przedsięwzięciach,
- wspiera działający Klub Honorowych Dawców Krwi PCK przy MPK-Łódź,
- dba o tradycję i pamięć o komunikacji miejskiej,
- jest obecna w rozmaitych akcjach o charakterze edukacyjnym, społecznym, czy informacyjnym.

Tabela 33. Główne wydarzenia w roku

Dzień	Zdarzenie
10/04	Rozpoczęcie świadczenia usługi interwencyjnej ochrony pasażerów i mienia w pojazdach MPK-Łódź przez firmę KONSALNET SECURITY Sp. z o.o.

Dzień	Zdarzenie
10/06	Festyn sportowy dla pracowników, emerytów, rencistów i członków ich rodzin wraz z turniejem piłki nożnej.
03/10	Zorganizowanie obchodów Dni Seniora MPK - spotkania Zarządu Spółki z emerytami i rencistami MPK-Łódź w dniach od 3 do 6 października 2017 roku.
23/11	Uroczyste spotkanie Zarządu Spółki z pracownikami pt. "Wspólnie tworzymy historię komunikacji miejskiej w Łodzi", uhonorowanie długoletnich pracowników dyplomami jubileuszowymi i okolicznościowymi znaczkami.

Źródło: opracowanie własne

[S.9.1.] Do ewentualnych uciążliwości jakie może odczuwać lokalna społeczność w związku z prowadzeniem działalności operacyjnej przez Spółkę i co znajduje odzwierciedlenie również w składanych do Spółki skargach należą:

- hałas wywołany przez pojazdy Spółki:
 - w trakcie jazdy,
 - zbyt głośne zapowiedzi głosowe na krańcówkach w pobliżu zabudowań mieszkalnych we wczesnych godzinach porannych,
 - nieprzyjemne dźwięki z autobusów związane ze skraplaniem się pary wodnej w systemie wydechowym,
- drgania budynków wywołane przez poruszające się pojazdy Spółki,
- kursy taboru po wąskich, osiedlowych ulicach (kwestia niezależna od Spółki, trasy wyznaczone są przez organizatora),
- spaliny z niewyłączanych na krańcówkach silników autobusów.

[S.9.2.] Spółka umożliwia pasażerom oraz mieszkańcom miasta składanie skarg drogą ustną (m.in. w Biurze Obsługi Klienta), telefoniczną, pocztą tradycyjną oraz pocztą elektroniczną. Zagadnienie to uregulowane jest wewnątrz w „Zasadach przyjmowania oraz rozpatrywania skarg i wniosków”. W praktyce 95% skarg wpływa pocztą elektroniczną, 4% pocztą tradycyjną, a jedynie 1% telefonicznie. Odpowiedzi udziela się bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie jednego miesiąca licząc od daty wpływu, w zależności od życzenia klienta, w następujący sposób:

- listownie,
- drogą elektroniczną,
- telefonicznie.

W każdym z przypadków właściwe do załatwienia skargi/wniosku komórki organizacyjne podejmują stosowne działania korygujące i zapobiegawcze w celu wyeliminowania problemu bądź złagodzenia jego uciążliwości. W przypadku każdej skargi na pracownika, kierownik komórki organizacyjnej jest zobowiązany do przeprowadzenia z tym pracownikiem rozmowy pouczającej. Konsekwencje i kary stosuje się, zgodnie z Regulaminem pracy, Kodeksem pracy i zawartymi umowami cywilno-prawnymi.

W postępowaniu wyjaśniającym ustala się, czy przedstawione w skardze zajście było:

- zawinione, tj. powstało z przyczyn zależnych od Spółki,
- niezawinione, tj. powstało z przyczyn niezależnych od Spółki,
- nierozstrzygnięte, tj. nie znalazło potwierdzenia w drodze przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego, bądź z uwagi na brak pełnych informacji było niemożliwe do rozstrzygnięcia.

Tabela 34. Zarejestrowane skargi i ich zakres

skargi dotyczące:	uznane za			razem
	zawinione	niezawinione	nierozstrzygnięte	
prowadzących pojazdy	372	228	295	895
kontrolerów biletów	5	56	18	79
niewłaściwej realizacji rozkładów jazdy	472	99	7	578
innych dziedzin działalności	32	41	21	94
razem	881	424	341	1 646
% całości	53,5%	25,8%	20,7%	

Źródło: Dział Obsługi Klienta, obliczenia własne

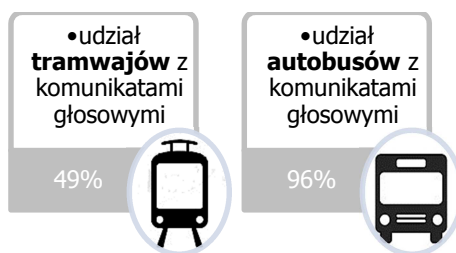
[S.9.3.] Przejawem polityki i kierunków zaangażowania społecznego Spółki oraz zrealizowanych działań prospołecznych (w tym na rzecz lokalnej społeczności, w której prowadzona jest działalność) jest udostępnianie tramwajów i autobusów niskopodłogowych do obsługi komunikacji miejskiej.

Tabela 35. Tabor Spółki z udogodnieniami dla pasażerów

tabor	typ	liczba wozów	udział	udział
autobusowy	niskopodłogowy	328	80,4%	92,9%
	niskowejściowy	51	12,5%	
	średniopodłogowy	29	7,1%	
tabor	typ	liczba pociągów	udział	udział
tramwajowy	niskopodłogowy	47	16,1%	23,0%
	niskowejściowy	20	6,9%	
	wysokopodłogowy	224	77,0%	

Źródło: Dział Przewozów, obliczenia własne

Uwzględniając **potrzeby osób niewidomych i niedowidzących** znaczna część taboru Spółki wyposażona jest w urządzenia do podawania komunikatów głosowych dotyczących trasy pojazdu i kolejnych przystanków.

Rysunek 2. System wspomaganie słuchu z pętlą indukcyjną

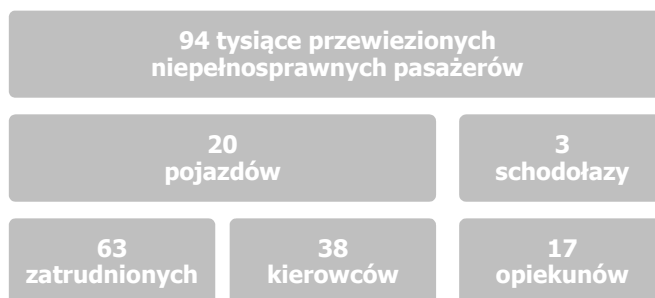

W **Biurze Obsługi Klienta przy ulicy Tramwajowej 6 (w siedzibie Spółki)** znajduje się **system wspomaganie słuchu z pętlą indukcyjną dla osób niedosłyszących**. Umożliwia on takim osobom odbiór nieskazitelnie czystego i wyraźnego dźwięku poprzez cewkę telefoniczną, w którą wyposażony jest niemal każdy aparat słuchowy. Największym mitem panującym na temat osób niedosłyszących jest ten mówiący, że osoby mające problemy ze słuchem potrzebują głośniejszego dźwięku i wystarczy głośniejsze mówić. Do prawidłowego słyszenia osoby niedosłyszące, korzystające z aparatów słuchowych potrzebują nie tyle głośniejszego sygnału, ale wyeliminowania zakłóceń i zniekształceń zewnętrznych, o które nietrudno w gwaronym miejscu, jakim jest punkt obsługi klienta.

Spółka świadczy usługi przewozu osób niepełnosprawnych. Co do zasady na terenie Gminy Miasta Łódź usługa ta świadczona jest niemalże w ruchu ciągłym to jest przez 7 dni w tygodniu, 16 godzin dziennie (od 6:00 do 22:00), także w dni świąteczne. Zakład Przewozu Osób Niepełnosprawnych (ZPON) świadczy usługi przewozowe nieprzerwanie od 1994 roku.

Spółka jako jedna z pierwszych spółek transportu miejskiego w Polsce dostrzegła problem braku mobilności osób niepełnosprawnych.

Poniżej podano podstawowe dane o Zakładzie Przewozu Osób Niepełnosprawnych.

Zakład posiada pojazdy marki FIAT Ducato w pełni przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych. Samochody przystosowane są także do przewozu osób na wózkach inwalidzkich (wyposażone są w windy ułatwiające wprowadzenie wózków do przestrzeni pasażerskiej). Wyposażenie pojazdów m.in. w schodołazy

LIFTCAR PT UNI 160 (o maksymalnym udźwigu do 160 kg), z obsługi których przeszkoleni są wszyscy pracownicy, zapewnia komfortowe warunki podróży dla pasażerów.

W pojazdach Spółki zgodnie z wewnętrznym zarządzeniem oznaczone są miejsca siedzące oraz miejsca w przestrzeni pojazdu dedykowane dla:

- osób niepełnosprawnych,
- osób na wózkach inwalidzkich,
- osób starszych,
- kobiet ciężarnych,
- osób z dzieckiem na ręku,
- wózków dziecięcych.

Rysunek 3. Oznakowanie miejsca dla osoby niepełnosprawnej i starszej.

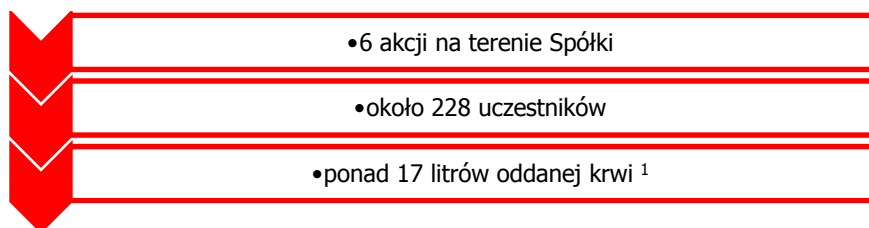
Liczba miejsc w pojazdach Spółki dla osób na wózkach inwalidzkich oraz dla wózków dziecięcych jest zgodna z odpowiednimi wymogami ustawowymi oraz dyrektywami unijnymi, a także z homologacjami poszczególnych pojazdów. Ponadto pasażerowie są przez Spółkę zachęcani (poprzez umieszczone oznakowanie) do ustępowania miejsc siedzących osobom starszym i niepełnosprawnym.

Odpowiednio oznakowane są również drzwi wejściowe w pojazdach zapewniających łatwy dostęp dla osób na wózkach inwalidzkich oraz z wózkami dziecięcymi, co jest zaznaczone w informacji przystankowej - w rozkładach jazdy.

Od 2017 roku pojazdy komunikacji miejskiej wyposażane były sukcesywnie w **uchwyty dla rowerów**. Jest to reakcja na wnioski rowerzystów o możliwość bezpiecznego skorzystania z komunikacji miejskiej dla osób, które nie czują się pewnie w ruchu ulicznym a chcą bezpiecznie dotrzeć np. do ścieżek rowerowych na peryferiach miasta. W przyszłości dla wszystkich dostaw nowego taboru wyposażanie w uchwyty dla rowerów będzie standardem.

W 2017 roku swoje dziesięciolecie obchodził **Klub Honorowego Dawcy Krwi PCK przy MPK-Łódź**. Jest to obecnie prawdopodobnie jedyny działający przy zakładzie pracy klub honorowych dawców krwi w Łodzi.

Osiągnięcia Klubu Honorowego Dawcy Krwi PCK przy MPK-Łódź.

¹ podano tylko ilość krwi oddanej w czasie przeprowadzonych akcji na terenie Spółki; ilość ta nie uwzględnia krwi oddanej przez dawców w Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Łodzi.

Poza przeprowadzonymi akcjami na terenie Spółki, w których w większości wzięli udział pracownicy Spółki, klubowicze oddają również krew w Stacji Krwiodawstwa. Spółka wspiera działalność klubu udostępniając nieodpłatnie pomieszczenie klubowe, opłacając media, promując działalność klubu na nośnikach reklamowych w pojazdach Spółki, a w 2017 roku w specjalnym numerze firmowego biuletynu informacyjnego „Kurier – Extra”. Uwzględniając bezinteresowne, szczególne zaangażowanie swoich pracowników w niesienie pomocy innym poprzez czynne propagowanie idei honorowego krwiodawstwa Regulamin Pracy Spółki przewiduje, że pracownik, posiadający odznakę „Zasłużony Honorowy Dawca Krwi” lub „Honorowy Dawca Krwi – Zasłużony dla Zdrowia narodu” oddający co najmniej raz w roku bezinteresownie swoją krew lub jej składniki **zachowuje prawo do wynagrodzenia w dniu zgłoszenia się do stacji krwiodawstwa nawet wówczas, gdy z przyczyn od niego niezależnych (zdrowotnych) krwi od niego nie pobrano.**

Na terenie Spółki działa finansowane przez nią **Muzeum Komunikacji Miejskiej MPK-Łódź**. Placówka może się poszczycić zbiorami liczącymi ponad 5 tysięcy eksponatów. Muzeum odwiedziło 1 674 osób.

Przygotowano dwie wystawy czasowe:

- „40 lat wagonów 805N w Łodzi”, poświęconą najbardziej popularnemu typowi łódzkich tramwajów – Konstal 805N,
- „Tramwaje w komiksie”, towarzyszącą 28. Międzynarodowemu Festiwalowi Komiksu i Gier w Łodzi.

Odbyły się również dwie imprezy cykliczne:

- XVI Ogólnopolski Zjazd Kolekcjonerów Biletów,
- XI Giełda biletów i pamiątek komunikacji miejskiej połączona z konkursem na najciekawszą pamiątkę dotyczącą komunikacji miejskiej.

Przy MPK-Łódź funkcjonuje, istniejąca od 1921 r. **Zakładowa Orkiestra Dęta**. Obecnie orkiestra liczy 36 osób, gra w niej jeden pracownik i kilku emerytowanych pracowników Spółki, pozostali to zawodowi muzycy, którzy na co dzień grają w orkiestrach Filharmonii Łódzkiej, Teatru Muzycznego czy Teatru Wielkiego. Zakładowa Orkiestra Dęta gra na uroczystościach państwowych, regionalnych i zakładowych a także na wielu innych imprezach okolicznościowych. W repertuarze orkiestry znajduje się duży wybór utworów marszowych, muzyki poważnej czy rozrywkowej.

PROJEKTY – AKCJE – ZDARZENIA

- Edukacyjne:
 - projekt unijny "Elektronik przyszłości", w ramach którego podczas wakacyjnych miesięcy (w roku 2017 i kolejnych latach) staże w Zakładzie Techniki odbywają uczniowie z ZSP nr 10,
 - projekt unijny "Mechanik taboru tramwajowego", w ramach którego 54 uczniów z ZSP nr 7, 9, 22 i Techniczno-Informatycznych odbywa staże w zapleczech technicznych ET-1 i ET-2,
 - Akademia Miejskiego Podróżnika, czyli zajęcia skierowane do przedszkolaków w wieku 5-6 lat i uczniów klas I-IV szkół podstawowych,
- Osiągnięcia:
 - Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce i Komisja Etyki działająca przy Stowarzyszeniu Księgowych w Polsce poświadczili, że MPK-Łódź Spółka z o.o. jest SYGNATARIUSZEM KODEKSU ZAWODOWEJ ETYKI W RACHUNKOWOŚCI wpisanym na Listę Sygnatariuszy prowadzoną w Biurze Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce pod patronatem Komisji Etyki (Nr ewidencyjny A – 2235),
 - Zarząd Główny Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, członek Międzynarodowej Federacji Księgowych (IFAC), w uznaniu współpracy i zasług w realizacji celów statutowych Stowarzyszenia nadał MPK-Łódź Spółce z o.o. Złotą Odznakę "Zasłużony w rozwoju Stowarzyszenia Księgowych w Polsce",
 - Zwycięstwo Sebastiana Mlonki, kierowcy z EA-2, w VII Ogólnopolskim Konkursie Kierowców Komunikacji Miejskiej w Płocku o Puchar Prezesa Izby Gospodarczej Komunikacji Miejskiej,
- Społeczne:
 - akcja „Bądź czujny - kieszonkowcy nie śpią!”. Na czterech krótkich filmikach przedstawiono najczęstsze metody stosowane przez złodziei w tramwajach i autobusach,
 - kampania informacyjna dotycząca możliwości przewozu zwierząt w pojazdach Spółki,
- Inne zdarzenia:
 - Zarząd podpisał „Deklarację sygnatariusza Kodeksu zawodowej etyki w rachunkowości”. Dołączenie do grona sygnatariuszy oznacza przyjęcie zobowiązania przestrzegania zasad Kodeksu oraz stanowi gwarancję odpowiedzialności, rzetelności i uczciwości w działalności zawodowej,
 - Powołano zespół ds. wdrożenia Kodeksu Etyki w MPK-Łódź Spółka z o.o.

[S.9.4.] Spółka partycypowała w kosztach budowy nagrobka Hermana Edwarda Wernera na Starym Cmentarzu w Łodzi (dawnego dyrektora Kolei Elektrycznej Łódzkiej, przedsiębiorcy i społecznika). Wartość darowizny przekazanej na powyższy cel wyniosła 2 333 zł. Była to jedyna darowizna na cele społeczne w okresie sprawozdawczym.

Zgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami Spółka udziela darowizn na rzecz podmiotów działających wyłącznie na terenie miasta Łodzi (poza szczególnymi przypadkami). Dokonanie darowizny przez Spółkę wymaga zgody Zgromadzenia Wspólników. Jednorazowa kwota darowizny nie może przekroczyć 5 000 złotych. Łączna wartość przyznanych w danym roku darowizn na rzecz jednego podmiotu nie może przekroczyć kwoty stanowiącej 10-krotność maksymalnej, jednostkowej kwoty darowizny.

[S.9.5.] Spółka nie wydatkowała środków na sponsoring i nie zawierała umów w tym zakresie.

[S.9.6.] W Spółce nie jest prowadzony żaden program wolontariatu, stąd nie można podać informacji o liczbie wolontariuszy i całkowitej liczbie przepracowanych godzin przez pracowników-wolontariuszy.

Choć nie mieści się to w kategoriach wolontariatu **Spółka współpracuje z Klubem Miłośników Starych Tramwajów zrzeszającym ponad 110 osób (także pracowników Spółki)**, którego członkowie m.in. opiekują się zabytkową zajezdnią tramwajową na Brusie, która jako Zajezdnia Muzealna Brus od 2013 r. pełni funkcję społecznego muzeum komunikacji miejskiej. W zajezdni gromadzony jest historyczny tabor tramwajowy i autobusowy, a także inne obiekty, które są poddawane renowacji i eksponowane na miejscu.

Spółka podjęła też współpracę z Urzędem Miasta Łodzi umożliwiając zadłużonym najemcom lokali mieszkalnych odpracowanie swoich zaległości czynszowych wykonując proste prace na rzecz Spółki.

Ponadto Spółka współpracuje z Kuratorami Sądowymi Sądów Rejonowych w Łodzi umożliwiając im skierowanie skazanych do wykonywania w Spółce nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne (w ramach formy ograniczenia wolności lub w zamian za orzeczoną, ale niezapłaconą grzywnę).

S.10. Przeciwdziałanie korupcji

Wszelkie formy korupcji i łapownictwa są w Spółce zakazane. Nie toczyło się żadne postępowanie sądowe związane z procederem korupcji i/lub łapownictwa.

Spółka przestrzega zasad niezależności i transparentności, dlatego nie udziela bezpośredniego wsparcia finansowego na rzecz partii politycznych, polityków i instytucji o podobnym charakterze.

Spółka nie otrzymała również żadnej dotacji ze środków partii politycznej, polityków i instytucji o podobnym charakterze.

[S.10.1.] W Spółce istnieje silne przekonanie, że zachowania nielegalne i nieetyczne nie są akceptowane, a działania kadry zarządzającej dodatkowo wzmacniają ten przekaz. Nie ma przyzwolenia dla nadużyć i osób, które się ich dopuszczają.

Przykład idzie z góry – pracownicy wspierani są w tworzeniu i wzmacnianiu pozytywnych wzorców, inspirujących do etycznego postępowania.

Nie tylko słowa, ale i czyny – komunikaty przekazywane pracownikom są spójne z podejmowanymi w Spółce działaniami na wszystkich poziomach.

Wszyscy są równi względem ustalonych zasad – standardy uczciwości i przejrzystości w działaniu obowiązują wszystkich niezależnie od stanowiska.

W Spółce rozpoczęły się prace nad Kodeksem etyki i wszyscy pracownicy będą mieli możliwość zapoznania się z jego zapisami.

Wykorzystywane są rozwiązania minimalizujące ryzyko wystąpienia nieprawidłowości. Wśród takich rozwiązań można znaleźć m.in. wielostopniowy system aprobat wydatków, unikanie skupiania w ręku jednej osoby zbyt wielu kompetencji, czy okresowa rotacja zadań pracowników.

[S.10.2.] [S.10.3.] Nie stwierdzono żadnych incydentów ani spraw związanych z jakąkolwiek formą korupcji czy łapownictwa.

S.11. Bezpieczeństwo produktów i konsumentów

Spółka dokłada wszelkich starań, by zapewnić bezpieczeństwo świadczonych przez siebie usług dla pasażerów. W tym celu:

- pojazdy wyposażone są w monitoring,
- przeprowadzane są codzienne kontrole trzeźwości pracowników oraz stanu technicznego pojazdów,
- pracownikom udostępniane są przeszkolenia z udzielania pierwszej pomocy.

Celem zapewnienia bezpieczeństwa mienia Spółki, ale też przewożonych pasażerów w znaczącej części taboru Spółki zamontowany jest wewnętrzny monitoring pojazdów.

Tabela 36. Monitoring wewnętrzny w taborze Spółki

tabor	liczba wozów	z monitoringiem	udział
autobusowy	408	321	78,7%
tabor	liczba pociągów	z monitoringiem	udział
tramwajowy	291	158	54,3%

Źródło: Dział Przewozów, obliczenia własne

W trosce o bezpieczeństwo pasażerów Spółka sfinansowała szkolenia z udzielania pierwszej pomocy. W ośmiogodzinnych kursach wzięło udział 64 pracowników. W trakcie szkolenia uczestnicy nabyli wiedzę i doświadczenie w zakresie:

- resuscytacji krążeniowo-oddechowej osoby dorosłej, dziecka i niemowlęcia z użyciem AED,
- pierwszej pomocy przy zadławieniach, omdleniach, krwotokach,
- pierwszej pomocy przy ataku epilepsji,
- pierwszej pomocy przy podejrzeniu zawału serca i udaru mózgu,
- wywiadu SAMPLE,
- przekazywania informacji zespołowi medycznemu,
- aspektów prawnych udzielania pierwszej pomocy.

[S.11.1.] W trosce o bezpieczeństwo pasażerów Spółka między innymi prowadzi badania stanu trzeźwości pracowników (przeprowadzane są przed podjęciem przez pracowników pracy, w trakcie pracy lub na jej zakończenie, urzędzeniami będącymi w dyspozycji osób upoważnionych do prowadzenia badań). Mając na uwadze charakter usług świadczonych przez Spółkę badaniu stanu trzeźwości mogą być poddani wszyscy pracownicy Spółki, przy czym kontrole w stosunku do osób, wobec których wymagany jest obowiązek zachowania w czasie pracy pełnej sprawności psychicznej i fizycznej przeprowadzane są codziennie. Zasady przestrzegania obowiązku trzeźwości na terenie Spółki oraz przeprowadzania badań stanu trzeźwości pracowników uregulowane zostały w wewnętrznym zarządzeniu.

Tabela 37. Kontrole trzeźwości i liczba pracowników u których stwierdzono stan po spożyciu alkoholu

kategoria	
Liczba kontroli trzeźwości	624 313
liczba pracowników u których stwierdzono stan po spożyciu alkoholu, w tym:	7
<i>liczba prowadzących pojazdy</i>	3

Źródło: Dział Przewozów

Zabronione jest dopuszczenie do pracy pracownika, w stosunku do którego zachodzi podejrzenie, że stawiał się do pracy w stanie po spożyciu alkoholu lub spożywał alkohol w czasie pracy. W stosunku do pracowników, u których stwierdzono stan po spożyciu alkoholu, podejmowane są surowe sankcje dyscyplinarne.

Zdecydowana większość wypadków z udziałem taboru Spółki spowodowana została przez pozostałych uczestników ruchu drogowego.

Tabela 38. Wypadki taboru Spółki z udziałem pasażerów

tabor	ogółem		z winy pracownika Spółki	
	liczba	poszkodowanych pasażerów	liczba	poszkodowanych pasażerów
autobusowy	76	103	2	2
tramwajowy	23	23	-	-
razem	99	126	2	2

Źródło: Dział Przewozów

[S.11.2.] Nie były prowadzone postępowania administracyjne przeciwko Spółce. Nie naliczono również kar finansowych za niezgodność z prawem i regulacjami w kwestiach związanych z bezpieczeństwem klientów. W związku ze zdarzeniami drogowymi, w których wzięły udział pojazdy Spółki tytułem rent i zadośćuczynień wypłacono 745,8 tys. zł. Zdarzenia, których te wypłaty dotyczą miały miejsce przed 2017 rokiem.

S.12. Komunikacja marketingowa

Spółka dba o to, by komunikować się z klientami w sposób odpowiedzialny, przejrzysty i wiarygodny, zgodny z obowiązującymi regulacjami.

Przestrzegane są:

- zasady realizacji usług reklamowych; w szczególności reklama nie może być niezgodna z obowiązującymi przepisami prawa, naruszać dóbr osobistych, stanowić czynu nieuczciwej konkurencji, a także ze względu na treść lub formę godzić w dobre obyczaje,
- uchwałą krajobrazowa uchwalona przez Radę Miasta Łodzi w zakresie reklamy.

[S.12.1.] [S.12.2.] Nie odnotowano przypadków niezgodności informacji o produktach i usługach z obowiązującymi regulacjami. Nie prowadzono postępowań administracyjnych przeciwko Spółce. Nie naliczono kar finansowych za niezgodność z prawem i regulacjami w kwestiach związanych z rzetelnością i etyką komunikacji marketingowej.

S.13. Ochrona prywatności

Bezpieczeństwo prywatności pracowników, klientów i ich danych jest w Spółce bardzo istotną kwestią. Funkcjonujące procedury i instrukcje (System Bezpieczeństwa Informacji w MPK–Łódź Spółka z o.o., w skład której wchodzi Polityka przetwarzania i ochrony danych osobowych składająca się z polityki bezpieczeństwa

przetwarzania danych osobowych oraz Instrukcji zarządzania systemem informatycznym), zapewniają zgodne z regulacjami prawnymi przetwarzanie danych osobowych. Nad zapewnieniem bezpieczeństwa danych osobowych czuwa w Spółce powołany Administrator Bezpieczeństwa Informacji.

[S.13.1.] Nie stwierdzono zdarzeń dotyczących wycieku lub nieuprawnionego wykorzystania danych osobowych (klientów, pracowników).

[S.13.2.] Nie toczyły się postępowania administracyjne prowadzone przeciwko Spółce, ani nie odnotowano kar finansowych z tytułu niezgodności z prawem i regulacjami w kwestiach związanych z ochroną danych osobowych.

S.14. Oznakowanie produktów

Spółka w całości realizuje postanowienia Ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym.

Ustawa ta nakazuje oznakowanie środków transportu, którymi są wykonywane usługi w zakresie publicznego transportu zbiorowego, w sposób widoczny dla pasażera, podawanie rozkładu jazdy do publicznej wiadomości na wszystkich dworcach i przystankach wymienionych w rozkładzie jazdy, a także upublicznianie cenników opłat lub taryf oraz regulaminów przewozu osób (zawierających warunki obsługi podróżnych, warunki odprawy oraz przewozu osób i bagażu, wskazujących podmiot właściwy do przyjmowania skarg i reklamacji wynikających z realizacji usług oraz terminy ich rozpatrywania). Udostępniane podróznym cenniki opłat muszą zawierać także ceny biletów ulgowych wynikające z uprawnień ustawowych oraz uprawnień pasażerów do innych ulgowych przejazdów, ustanowionych na obszarze właściwości danego organizatora. Wyżej wymieniona Ustawa określa również, że wsiadanie i wysiadanie pasażerów może się odbywać tylko na przystankach lub dworcach określonych w rozkładzie jazdy.

Spółka stosuje wewnętrzne uregulowania zawarte m.in. w „Instrukcji oznakowania środków komunikacji miejskiej”, „Instrukcji oznakowania linii komunikacyjnych”, „Instrukcji oznakowania i wyposażenia przystanków komunikacji miejskiej”.

[S.14.1.] Przypadki niezgodności związanych z niewłaściwym oznakowaniem produktu dotyczą w Spółce między innymi zgodności realizowania usługi transportowej z podanymi rozkładami jazdy. Pasażerowie zgłosili 578 takich przypadków (patrz **[S.9.2.]**).

Ponadto realizacja zadań wynikających z rozkładu jazdy jest kontrolowana przez organizatora (ZDiT) zgodnie z zawartą umową o świadczenie usług publicznych w ramach organizacji lokalnego transportu zbiorowego. Czas trwania obserwacji nie może być krótszy niż 100 godzin w jednym miesiącu. Każda kontrola regularności kursowania nie może trwać krócej niż 1 godzinę.

Dopuszczalne są następujące odchylenia od rozkładu dla pojazdów odjeżdżających z przystanku:

- opóźniony nie więcej niż 4 minuty,
- przyspieszony nie więcej niż 1 minutę.

Kurs oceniany jest negatywnie, jeżeli:

- odchylenie przekracza dopuszczalne przedziały czasowe,
- nie został zrealizowany,
- pojazd nie zatrzymał się na przystanku,
- pojazd przyjechał na przystanek 3 lub więcej minut przed planowanym czasem odjazdu

Pośród skontrolowanych pojazdów 89,3% realizowały usługę zgodnie z rozkładem jazdy.

Tabela 39. Kontrole realizacji rozkładu jazdy przez pojazdy operatora przeprowadzone przez organizatora

skontrolowanych pojazdów	odjazdy przyspieszone	odjazdy opóźnione
26 504	84	2 760
	0,3%	10,4%

Źródło: Dział Przewozów, obliczenia własne

Organizator kontroluje również informację przystankową, za której umieszczenie odpowiada Spółka jako operator. Oceniane są następujące elementy dotyczące rozkładu jazdy:

- obecność,
- aktualność,
- czytelność,
- zgodność treści i formy ze szczegółowymi wymaganiami.

Tabela 40. Kontrole przystanków

skontrolowanych przystanków	ocenione pozytywnie	ocenione negatywnie
2 520	2 341	179
	92,9%	7,1%

Źródło: Dział Przewozów, obliczenia własne

78,2% ocenionych negatywnie przystanków (140 w całym roku) nie spełniało oczekiwań w zakresie oznakowania i informacji przystankowej.

Zakres kontroli organizatora dotyczy także innych aspektów związanych z oznakowaniem pojazdu:

- udostępniania informacji o przepisach porządkowych i taryfowych,
- elementów nieliniowej informacji pasażerskiej w pojazdach,
- dynamicznej i statycznej informacji liniowej wewnątrz i na zewnątrz pojazdu.

Nie odnotowano innych przypadków niezgodności związanych z niewłaściwym oznakowaniem dotyczącym usług świadczonych przez Spółkę.

[S.14.2.] Nie były prowadzone postępowania administracyjne przeciwko Spółce związane z niewłaściwym oznakowaniem środków transportu Spółki. W związku z niezrealizowaniem usługi tytułem zwrotu kosztów za przejazd innym środkiem transportu Spółka wypłaciła 852,25 złotych.

S.15. Pozostałe kwestie społeczne i rynkowe

Spółka rzetelnie reguluje swoje zobowiązania wobec kontrahentów, co jest również widoczne w kwestii wykorzystywania tzw. kredytu kupieckiego (obrazuje to relacja okresu rotacji zobowiązań do okresu rotacji należności).

[S.15.1] Rzeczywisty okres rotacji zobowiązań wyniósł 9 dni.

[S.15.2] Rzeczywisty okres rotacji należności wyniósł 8 dni.

[S.15.3] Najczęstszym okresem płatności zobowiązań zapisywanym w umowach z dostawcami jest okres 30 dni.

[S.15.4] Odsetek zobowiązań płaconych w terminie umownym (wartościowo) wyniósł 99,99%. Przypadki zobowiązań niezapłaconych w terminie były jednostkowe i wynikały z opóźnień w dostarczeniu faktury do zapłaty.

[S.15.5] Nie odnotowano żadnych postępowań administracyjnych przeciwko Spółce prowadzonych przez UOKiK. Nie naliczono żadnych kar finansowych związanych z zachowaniami antykonkurencyjnymi i antyrynkowymi.

SPECYFIKACJA WSKAŹNIKÓW WG SIN W SPRAWOZDANIU

Pkt.	Obszary i wskaźniki	Strona	Uwagi
E.1.	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: surowce i materiały		
E.1.1.	Rodzaj i ilość wykorzystanego surowca/materiału.	6	
E.1.2.	Zużycie kluczowego surowca/materiału na jednostkę produktu lub przychodu.	6	
E.2.	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: paliwa i energia		
E.2.1.	Całkowite zużycie energii w GJ wg. głównych źródeł jej pozyskania.	7	
E.2.2.	% energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii (OZE).	8	
E.2.3.	Zużycie energii na jednostkę produktu lub przychodu.	8	
E.3.	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: woda		
E.3.1.	Całkowite zużycie wody w m ³ .	9	
E.3.2.	Wolumen wody odzyskiwanej i ponownie wykorzystywanej.	9	
E.3.3.	Zużycie wody na jednostkę produktu lub przychodu.	9	
E.4.	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: bioróżnorodność		
E.4.1.	Lista i krótka charakterystyka terenów cennych przyrodniczo w sąsiedztwie /sferze oddziaływania przedsiębiorstwa.	10	
E.4.2.	Wskazanie typu i częstotliwości prowadzonego monitoringu przyrodniczego.	10	
E.4.3.	Opis ewentualnych potwierdzonych straty środowiskowych będących skutkiem działania przedsiębiorstwa.	10	
E.4.4.	Opis ewentualnych działań mających na celu monitorowanie stanu środowiska oraz zapobieganie/ograniczenie/rekompensowanie środowisku naturalnemu negatywnych skutków oddziaływania przedsiębiorstwa.	10	
E.5.	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: emisje do atmosfery		
E.5.1.	Masa emitowanych do atmosfery gazów cieplarnianych.	10	
E.5.2.	Masa pozostałych substancji emitowanych do atmosfery według rodzaju.	10	
E.5.3.	Emisja gazów cieplarnianych na jednostkę produktu lub przychodu.	10	
E.5.4.	Emisja pozostałych substancji na jednostkę produktu lub przychodu.	10	
E.6.	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: odpady i ścieki		
E.6.1.	Całkowita masa odpadów w podziale na niebezpieczne i inne niż niebezpieczne z wyszczególnieniem istotnych ich kategorii.	11	
E.6.2.	Całkowita masa odpadów w podziale wg metody zagospodarowania.	12	
E.6.3.	Całkowity wolumen odprowadzanych ścieków ze wskazaniem podziału wg metody oczyszczenia.	12	
E.6.4.	Emisja odpadów na jednostkę produktu lub przychodu.	12	
E.6.5.	Emisja ścieków na jednostkę produktu lub przychodu.	13	
E.7.	Pozostałe aspekty oddziaływania na środowisko ¹⁾		
E.7.1.	Opis pozostałych istotnych rodzajów zanieczyszczeń środowiska emitowanych przez działalność operacyjną spółki.	13	
E.7.2.	Lista awarii ze skutkiem środowiskowym i ewentualnych skażeń, do których doszło w okresie sprawozdawczym.	13	
E.7.3.	Lista potencjalnych naruszeń przepisów ochrony środowiska, w związku z którymi wszczęte zostały postępowania administracyjne.	13	
E.7.4.	Całkowita kwota prawomocnych kar nałożonych w związku z naruszeniem przepisów ochrony środowiska.	13	
E.7.5.	Odsetek (%) umów z kontrahentami, w których znalazła się klauzula odnosząca się do poszanowania środowiska naturalnego (w ujęciu wartościowym).	13	

Pkt.	Obszary i wskaźniki	Strona	Uwagi
E.7.6.	Liczba audytów pod kątem przestrzegania przepisów ochrony środowiska u podwykonawców.	13	
E.8.	Rozszerzona odpowiedzialność środowiskowa: produkty i usługi		
E.8.1.	Uwzględnienie ochrony środowiska w polityce kredytowej/pożyczkowej oraz inwestycyjnej.	-	Nie dotyczy Spółki.
E.8.2.	Przychody z produktów lub usług, opracowanych z uwzględnieniem kryteriów środowiskowych jako % całkowitych przychodów.	13	
E.8.3.	Wartość udzielonych kredytów z wcześniejszą oceną ryzyka środowiskowego / wartość portfela ubezpieczeń z wcześniejszą oceną ryzyka środowiskowego.	-	Nie dotyczy Spółki.
S.1.	Korzystanie z pomocy publicznej i zlecenia publiczne		
S.1.1.	Wartość pomocy publicznej uzyskanej od państwa (wsparcie finansowe i ekwiwalenty dotacji).	14	
S.1.2.	Wartość przychodów pochodzących z zamówień publicznych i % udział w całości przychodów.	15	
S.2.	Poziom zatrudnienia i poziom wynagrodzeń		
S.2.1.	Liczba pracowników w etatach wg typu umowy o pracę (wg. wieku i płci) na koniec okresu sprawozdawczego.	15	
S.2.2.	Liczba pracowników w etatach nowozatrudnionych wg typu umowy o pracę (wg. wieku i płci).	16	
S.2.3.	Liczba pracowników w etatach, którzy odeszli z pracy w raportowanym okresie (wg. wieku i płci).	17	
S.2.4.	Liczba osób zatrudnionych na umowy cywilnoprawne wg typu umowy o pracę (wg. wieku i płci) na koniec okresu sprawozdawczego, liczba zawartych umów cywilno-prawnych z osobami fizycznymi w raportowanym okresie, liczba zakończonych umów cywilno-prawnych z osobami fizycznymi w raportowanym okresie.	17	
S.2.5.	Liczba pracowników zatrudnionych w outsourcingu.	17	
S.2.6.	Liczba pracowników niepełnosprawnych oraz ich % udział w ogóle zatrudnionych .	17	
S.2.7.	Przeciętne wynagrodzenie pracowników zatrudnionych na umowy o pracę.	17	
S.2.8.	Liczba oraz przeciętne wynagrodzenie obcokrajowców świadczących pracę na rzecz przedsiębiorstwa i pod jego nadzorem (niezależnie czy są pracownikami własnymi, czy podmiotów trzecich, którym zlecana jest praca), pochodzących z krajów znajdujących się w gorszej od Polski sytuacji ekonomicznej lub krajów w których uprawdopodobnione jest łamanie praw człowieka wg kraju pochodzenia.	17	
S.2.9.	Stosunek przeciętnego wynagrodzenia brutto kobiet do przeciętnego wynagrodzenia brutto mężczyzn w poszczególnych kategoriach zaszeregowania / grupach pracowniczych.	17	
S.2.10.	Stosunek przeciętnego wynagrodzenia członków zarządu do najniższego uposażenia w przedsiębiorstwie (w przeliczeniu na pełen etat).	18	
S.2.11.	Przeciętne wynagrodzenie osób współpracujących w oparciu o umowy cywilnoprawne i świadczących usługi na terenie przedsiębiorstwa.	18	
S.2.12.	Przeciętne wynagrodzenie pracowników zatrudnionych w outsourcingu i wykonujących pracę na terenie przedsiębiorstwa.	18	
S.2.13.	Łączna wysokość rocznych składek na PFRON.	18	
S.2.14.	Odsetek kobiet, które po urodzeniu dziecka i powrocie do pracy, zrezygnowały z pracy w ciągu 12 m-cy od powrotu do pracy.	18	
S.2.15.	Informacja na temat dodatkowych świadczeń pozapłacowych dostępnych dla pracowników.	18	
S.3.	Relacje ze stroną pracowniczą i wolność zrzeszania		
S.3.1.	Liczba działających w spółce związków zawodowych ogółem (reprezentatywnych i pozostałych).	19	
S.3.2.	Odsetek (%) pracowników należących do związków zawodowych (tzw. współczynnik uzwiązkowienia).	19	

Pkt.	Obszary i wskaźniki	Strona	Uwagi
S.3.3.	Liczba akcji strajkowych w ostatnim roku oraz szacunkowy wpływ na wyniki przedsiębiorstwa z tym związane.	19	
S.3.4.	Informacja, czy w zakładzie funkcjonuje procedura zgłaszania skarg i nieprawidłowości („hot line”) i na jakiej podstawie. Jeśli tak, jaka jest liczba skarg związanych z obszarem praktyk zatrudnienia, które zostały zgłoszone, rozpatrzone i rozwiązane.	19	
S.3.5.	Informacja, czy w zakładzie pracy powołano radę pracowników – a w przypadku innych przedstawicieli niż rada pracowników i związki zawodowe, czy tacy przedstawiciele pracowników zostali powołani w drodze wyborów, w których mogli uczestniczyć wszyscy pracownicy.	19	
S.3.6.	Informacja o tym, czy, a jeśli tak, to w jaki sposób oraz z jakimi rezultatami, spółka prowadzi udokumentowany dialog, w formie cyklicznych, sformalizowanych spotkań, mających na celu omówienie wzajemnych oczekiwań oraz charakter najczęściej podnoszonych kwestii i sposobu ustosunkowania się do nich przez władze spółki.	19	
S.4.	Bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP)		
S.4.1.	Liczba wypadków przy pracy wśród pracowników / wśród pracowników podwykonawców pracujących na terenie zakładu.	20	
S.4.2.	Wskaźnik częstości wypadków (wypadki przy pracy na 1000 zatrudnionych).	20	
S.4.3.	Liczba wypadków śmiertelnych wśród pracowników / wśród pracowników podwykonawców pracujących na terenie zakładu.	20	
S.4.4.	Łączna liczba dni niezdolności do pracy wśród pracowników spowodowanej wypadkami.	20	
S.4.5.	Wskaźnik ciężkości wypadków (ilość dni niezdolności/1 wypadek).	20	
S.4.6.	Liczba stwierdzonych przypadków chorób zawodowych.	20	
S.4.7.	Liczba pracowników pracujących w warunkach przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS) lub najwyższych dopuszczalnych natężeń (NDN).	20	
S.4.8.	Wykaz najczęstszych przyczyn wypadków przy pracy, kategorii pracy / czynności wykonywanych przez poszkodowanego w chwili wypadku, rodzajów urazów.	20	
S.4.9.	Opis stopnia zaangażowania związków zawodowych w obszarze BHP.	20	
S.4.10.	Odsetek (%) umów z kontrahentami, w których znalazła się klauzula odnosząca się do BHP (w ujęciu wartościowym).	20	
S.4.11.	Liczba audytów pod kątem przestrzegania zasad BHP u podwykonawców.	20	
S.5.	Rozwój i edukacja		
S.5.1.	Średnia liczba godzin szkoleniowych (lub dni szkoleniowych) na pracownika (wg płci i kategorii pracowników) – dotyczy szkoleń organizowanych przez pracodawcę.	21	
S.5.2.	Liczba pracowników podnoszących kwalifikacje zawodowe, którym przysługują określone uprawnienia z tego tytułu w stosunku do pracodawcy, ze wskazaniem liczby pracowników, którym pracodawca współfinansuje lub finansuje podnoszenie kwalifikacji zawodowych	21	
S.6.	Zarządzanie różnorodnością		
S.6.1.	Informacja, czy u pracodawcy została wdrożona polityka antymobbingowa i polityka antydyskryminacyjna.	22	
S.6.2.	Liczba zgłoszonych przypadków dyskryminacji, mobbingu, molestowania seksualnego itp.	22	
S.6.3.	Liczba potwierdzonych przypadków dyskryminacji, mobbingu, molestowania seksualnego itp.	22	
S.6.4.	Liczba audytów pod kątem przeciwdziałania dyskryminacji u podwykonawców.	22	
S.7.	Prawa człowieka		
S.7.1.	Liczba zgłoszonych przypadków łamania praw człowieka, w tym u podwykonawców.	22	
S.7.2.	Liczba potwierdzonych przypadków łamania praw człowieka, w tym u podwykonawców.	22	

Pkt.	Obszary i wskaźniki	Strona	Uwagi
S.7.3.	Odsetek (%) umów z kontrahentami, w których znalazła się klauzula odnosząca się do praw człowieka (w ujęciu wartościowym).	22	
S.7.4.	Liczba audytów pod kątem przestrzegania praw człowieka u podwykonawców.	22	
S.7.5.	Uwzględnienie praw człowieka w polityce kredytowej banków.	-	Nie dotyczy Spółki.
S.7.6.	Opis zagrożeń dla praw człowieka oraz przypadków łamania praw człowieka poza łańcuchem dostaw.	22	
S.8.	Praca dzieci i praca przymusowa		
S.8.1.	Liczba zgłoszonych przypadków pracy dzieci lub pracy przymusowej (w tym u podwykonawców).	22	
S.8.2.	Liczba potwierdzonych przypadków pracy dzieci lub pracy przymusowej (w tym u podwykonawców).	22	
S.8.3.	Odsetek (%) umów z kontrahentami, w których znalazła się klauzula odnosząca się do praw człowieka z uwzględnieniem zakazu pracy dzieci lub pracy przymusowej (w ujęciu wartościowym).	22	
S.8.4.	Liczba audytów pod kątem poszanowania praw człowieka u podwykonawców w zakresie przeciwdziałania pracy dzieci i pracy przymusowej.	22	
S.9.	Społeczności lokalne i zaangażowanie społeczne		
S.9.1.	Opis ewentualnych uciążliwości jakie może odczuwać lokalna społeczność w związku z prowadzeniem działalności operacyjnej przez spółkę, itp.	23	
S.9.2.	Liczba skarg zgłoszonych przez społeczność lokalną, ich tematyka oraz działania spółki w odpowiedzi na nie.	23	
S.9.3.	Opis polityki i kierunków zaangażowania społecznego spółki oraz zrealizowane działania prospołeczne, w tym te na rzecz lokalnej społeczności, w której prowadzona jest działalność.	23	
S.9.4.	Całkowita kwota darowizn na cele społeczne w okresie sprawozdawczym.	26	
S.9.5.	Całkowita kwota wydatkowana na sponsoring.	26	
S.9.6.	Całkowita liczba godzin przepracowanych przez pracowników-wolontariuszy oraz liczba wolontariuszy, w ramach programu wolontariatu.	26	
S.10.	Przeciwdziałanie korupcji		
S.10.1.	Obszary biznesowe potencjalnie narażone na zachowania korupcyjne.	27	
S.10.2.	Liczba zgłoszonych przypadków zachowań noszących znamiona korupcji.	27	
S.10.3.	Liczba potwierdzonych przypadków korupcji.	27	
S.11.	Bezpieczeństwo produktów i konsumentów		
S.11.1.	Liczba przypadków naruszenia procedur dotyczących bezpieczeństwa produktów i usług.	28	
S.11.2.	Postępowania administracyjne prowadzone przeciwko spółce oraz wartość finansowa kar za niezgodność z prawem i regulacjami w kwestiach związanych z bezpieczeństwem klientów.	28	
S.12.	Komunikacja marketingowa		
S.12.1.	Liczba przypadków niezgodności z regulacjami i dobrowolnymi kodeksami dotyczącymi komunikacji marketingowej (w tym reklamy, promocji, sponsoringu).	28	
S.12.2.	Postępowania administracyjne prowadzone przeciwko spółce przez UOKiK oraz wartość finansowa kar za niezgodność z prawem i regulacjami w kwestiach związanych z rzetelnością i etyką komunikacji marketingowej.	28	
S.13.	Ochrona prywatności		
S.13.1.	Liczba zdarzeń dotyczących wycieku lub nieuprawnionego wykorzystania danych osobowych (klientów, pracowników).	29	
S.13.2.	Postępowania administracyjne prowadzone przeciwko spółce oraz wartość finansowa kar za niezgodność z prawem i regulacjami w kwestiach związanych z ochroną danych osobowych.	29	

Pkt.	Obszary i wskaźniki	Strona	Uwagi
S.14.	Oznakowanie produktów		
S.14.1.	Liczba przypadków niezgodności związanych z niewłaściwym oznakowaniem produktu.	29	
S.14.2.	Postępowania administracyjne prowadzone przeciwko spółce oraz wartość finansowa kar związanych z niewłaściwym oznakowaniem produktu.	30	
S.15.	Pozostałe kwestie społeczne i rynkowe		
S.15.1.	Rzeczywisty okres rotacji zobowiązań.	30	
S.15.2.	Rzeczywisty okres rotacji należności.	30	
S.15.3.	Okres płatności zobowiązań standardowo zapisywany w umowach z dostawcami.	30	
S.15.4.	Odsetek (%) zobowiązań płaconych w terminie umownym (wartościowo).	30	
S.15.5.	Postępowania administracyjne prowadzone przeciwko spółce przez UOKiK oraz wartość finansowa kar związanych z zachowaniami antykonkurencyjnymi i antyrynkowymi.	30	

¹⁾ Ze względu na długość opisu „Pozostałe aspekty bezpośredniego i pośredniego oddziaływania na środowisko” pominięto fragment „bezpośredniego i pośredniego”.

SPIS TABEL I RYSUNKÓW

SPIS TABEL

Tabela 1. Zużycie wybranych materiałów eksploatacyjnych według branży i głównych jednostek miary	6
Tabela 2. Dopuszczalne wartości emisji spalin w poszczególnych normach EURO dla pojazdów z silnikiem wysokoprężnym	7
Tabela 3. Pojazdy w użytkowaniu Spółki (stan na 31 grudnia 2017 r.)	7
Tabela 4. Roczne zużycie energii i paliw	8
Tabela 5. Struktura paliw do wytworzenia energii elektrycznej zużywanej przez Spółkę w latach 2016-2017	8
Tabela 6. Zużycie oleju napędowego na 1 wozokilometr (taboru autobusowego)	8
Tabela 7. Zużycie energii trakcyjnej na 1 wozokilometr (taboru tramwajowego)	8
Tabela 8. Całkowite zużycie energii (elektrycznej i z paliw) przez Spółkę na 1 wozokilometr	9
Tabela 9. Całkowite zużycie wody	9
Tabela 10. Całkowite zużycie wody na wozokilometry i liczbę pracowników	9
Tabela 11. Masa gazów cieplarnianych emitowanych do atmosfery według rodzaju	10
Tabela 12. Masa substancji emitowanych do atmosfery według rodzaju [w kg]	10
Tabela 13. Masa pozostałych substancji emitowanych do atmosfery na 1 wozokilometr	10
Tabela 14. Deklaratywna wielkość odpadów komunalnych i udział odpadów segregowanych (papier/plastik/metal/szkło) oraz utylizacja makulatury	11
Tabela 15. Masa wytworzonych odpadów w podziale na niebezpieczne i pozostałe z wyróżnieniem głównych pozycji i podpozycji według klasyfikacji GUS	11
Tabela 16. Całkowity wolumen odprowadzanych ścieków ze wskazaniem odbioru	12
Tabela 17. Całkowity wolumen odprowadzanych ścieków według metody podczyszczania	12
Tabela 18. Masa odpadów na 1 wozokilometr	13
Tabela 19. Wartość dochodów Gminy Łódź transferowanych bezpośrednio lub pośrednio przez Spółkę	14
Tabela 20. Wartość przychodów i procentowy udział w całości przychodów	15
Tabela 21. Struktura zatrudnienia w poszczególnych grupach pracowniczych w podziale na płeć	15
Tabela 22. Struktura zatrudnienia w podziale na wymiar etatu oraz w podziale na płeć	16
Tabela 23. Struktura zatrudnienia w podziale na typ umowy o pracę oraz w podziale na płeć	16
Tabela 24. Struktura zatrudnienia w podziale na poziom wykształcenia i płeć	16
Tabela 25. Struktura pracowników nowozatrudnionych w podziale na wiek i płeć	16
Tabela 26. Struktura pracowników nowozatrudnionych w podziale na typ umowy o pracę oraz w podziale na płeć	17
Tabela 27. Struktura pracowników, z którymi rozwiązano umowę o pracę w podziale na wiek i płeć	17
Tabela 28. Liczba pracowników zatrudnionych w outsourcingu	17
Tabela 29. Stosunek przeciętnego wynagrodzenia brutto kobiet do przeciętnego wynagrodzenia brutto mężczyzn w poszczególnych kategoriach zaszeregowania / grupach pracowniczych	18
Tabela 30. Przyczyny wypadków przy pracy (wg klasyfikacji GUS)	20
Tabela 31. Liczba osób biorących udział w szkoleniach (realizowanych przez podmioty zewnętrzne) oraz średnia liczba dni szkoleniowych na pracownika w podziale na płeć	21
Tabela 32. Liczba osób biorących udział w szkoleniach (realizowanych przez podmioty zewnętrzne) oraz średnia liczba dni szkoleniowych na pracownika w poszczególnych grupach pracowniczych	21
Tabela 33. Główne wydarzenia w roku	22
Tabela 34. Zarejestrowane skargi i ich zakres	23
Tabela 35. Tabor Spółki z udogodnieniami dla pasażerów	24
Tabela 36. Monitoring wewnętrzny w taborze Spółki	27
Tabela 37. Kontrole trzeźwości i liczba pracowników u których stwierdzono stan po spożyciu alkoholu	28
Tabela 38. Wypadki taboru Spółki z udziałem pasażerów	28
Tabela 39. Kontrole realizacji rozkładu jazdy przez pojazdy operatora przeprowadzone przez organizatora	29
Tabela 40. Kontrole przystanków	30

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Struktura zatrudnienia w podziale na wiek i płeć	16
Rysunek 2. System wspomaganie słuchu z pętlą indukcyjną.....	24
Rysunek 3. Oznakowanie miejsca dla osoby niepełnosprawnej i starszej.	25

KONTAKT W SPRAWIE SPRAWOZDANIA

Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne – Łódź Spółka z o.o.

ul. Tramwajowa 6, 90-132 Łódź

tel. +42 672 1111

Elżbieta Sowińska, Dział Kontrolingu, esowinska@mpk.lodz.pl

Elżbieta Giza-Bogdan, Dział Kontrolingu, egiza@mpk.lodz.pl

Tomasz Leszczyński, Dział Kontrolingu, tleszczyński@mpk.lodz.pl

Jacek Kubis, Dział Kontrolingu, jkubis@mpk.lodz.pl